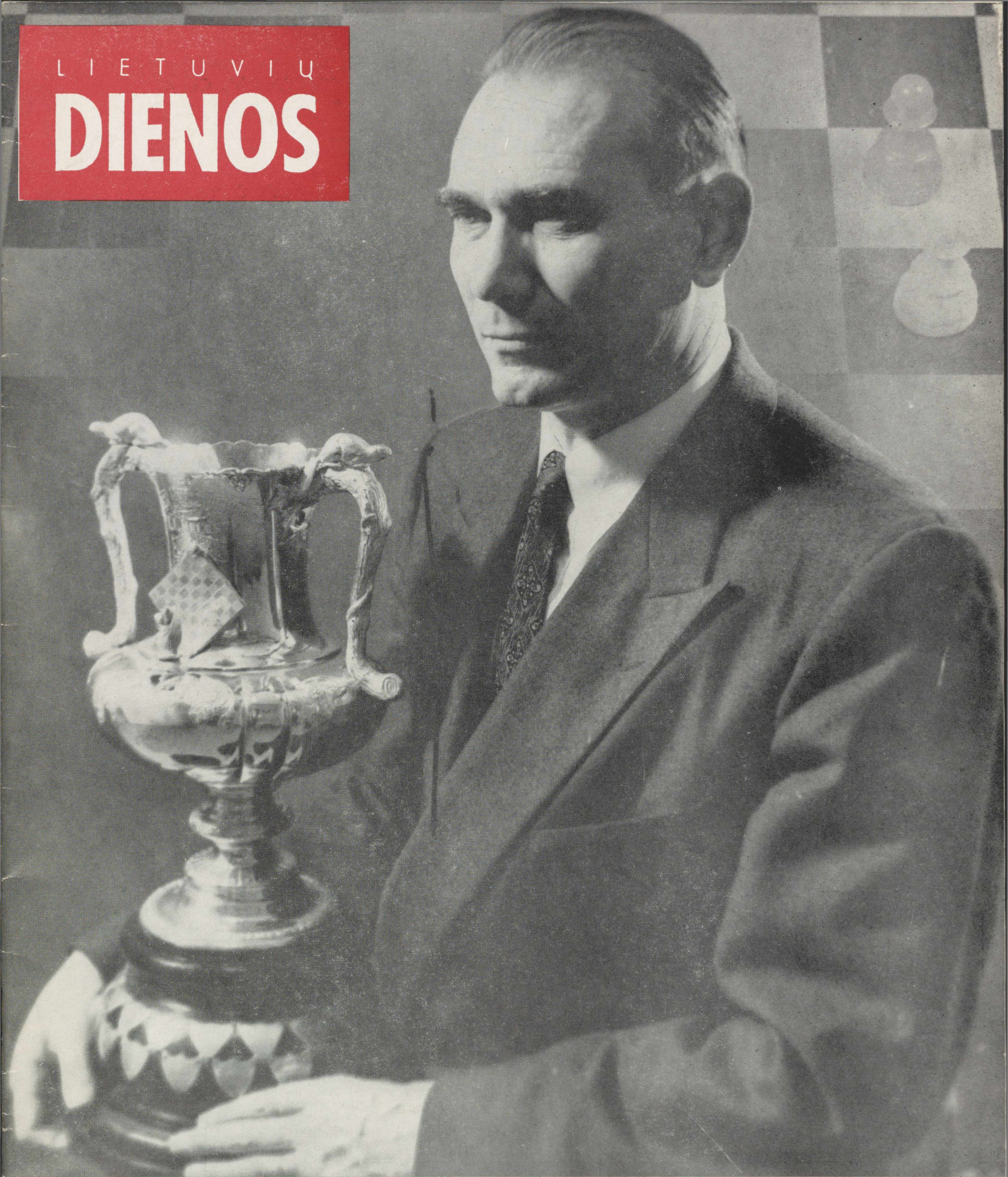

L I E T U V I Ų
DIENOS

LITHUANIAN DAYS
OCTOBER, 1957

POVILAS VAITONIS – KANADOS ŠACHMATU MEISTERIS
1957 M. SPALIO MĖN.

TURINYS

CONTENTS

"IMKIT MANE IR SKAITYKIT..." Spaudos mėnesio progą	3
LIETUVOS PASIUNTINYBĖ VATIKANE, LD bendradarbio V. Memėno pasikalbėjimas su min. St. Girdvainiu Romoje	4
Vyt. M. LIETUVIŠKOS DOVANOS VATIKANE	6
Al. G., VISAS GYVENIMAS — DARBUI IR PAREIGOMS, prof. Biržiškos 75 m. sukakčiai	7
Algirdas Gustaitis, KILOGRAMAS SVIESTO, novelė	8
Pranas Lembergas, POEZIJA. Tau, sesute, Rudens elegija ir kt. eilėraščiai	9
A. Ruzgaitis, AMERIKA EINA PRIE BANKROTO, ištraukos ir įspūdžiai iš ok. Lietuvoje išleistos knygos "Ką mes matėme JAV-se ir Kanadoje?"	10
KNYGOS IR AUTORIAI. I. Joerg romano Taika ateina į slėnį rez. ir kt.	11
Petras Bliumas, NUO VAIKO IKI JAUNUOLIO. O. Ivaškienės šokių grupei 20 metų	12
J. T., SKULPTORIUS IŠ JURBARKO — W. Zorach	14
VEIDAI IR VAIZDAI, iliustruota lietuvių gyvenimo ir veikimo kronika	16
KĄ VEIKIA SKAITYTOJAI	18

ENGLISH SECTION

COMMUNIST LIES AND THE NAKED TRUTH by Very Rev. J. Baikunas	19
IMAGERY IN WOOD. Saints in Lithuanian Folk-sculpture by Prof. J. Baltrušaitis	20
FROM THE LITHUANIAN POETS. A Girl's Hands, poem by V. Mačernis	22
NIGHT ON THE CATAFALQUE, A fragment from the Novel by Jurgis Jankus	20
MOTHER OF THE COMMUNISTS' BOSS by V. Š.	23
LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS, Part VI, by A. Bernotas	24
LITHUANIANS MAKE NEWS	25
NAUJA POEZIJOS KNYGA / A NEW POETRY BOOK by Mrs. E. Tumas	26

Bernardas BRAZDŽIONIS	Vyr. Redaktorius / Editor-in-Chief
Juozas KOJELIS	Reportažo Redaktorius / Feature Editor
Juozas TININIS	Literatūros Redaktorius / Literature Editor
Milton STARK	Anglų klb. vyr. Redaktorius / Senior English Editor
Elena TUMIENĖ	Anglų klb. Redaktorius / English Editor
Paul PUZINAS	Meno Redaktorius / Art Editor
Daumantas ČIBAS	Foto Redaktorius / Photo Editor

REDAKTORIAI ATSKIROSE VIETOSE / ASSISTANT EDITORS — VL. ADOMAVIČIUS, Boston, Mass.; AL. ASTAŠAITIS, Detroit, Mich. VL. BŪTĖNAS, Chicago, Ill.; BR. DAUNORAS, London, Anglija; J. IGNATONIS, Chicago, Ill.; J. A. JŪRAGIS, Sydney, Australia; S. NARKĖLIŪNAITĖ, New York, N. Y.; B. RAUGAS, Philadelphia, Penn.; V. Rociūnas, Cleveland, Ohio; C. SURDOKAS, Baltimore, Md.; A. ŠALČIUS, New York, N. Y.; P. W. URBAN, Cleveland, Ohio; V. VERIKAITIS, Toronto, Ont.; Canada; V. VOLERTAS, Baltimore, Md.; A. VINGIS, Melbourne, Australia

NUOLATINIAI FOTO BENDRADARbiai / PHOTOGRAPHERS— BOSTON, MASS.: Vl. Adomavičius, P. Bliumas, D. Čibas, K. Gruzdas, R. Lizdeika; BROCKTON, MASS.: L. Reivydas; BROOKLYN, N. Y.: G. Penikas; CHICAGO, ILL.: A. Gubinskas, B. Lungys, V. Noreika, A. Stelmokas, Pr. Urbutis; CLEVELAND, OHIO: V. Bacevičius, V. Valaitis; ELIZBETH, N. J.: J. A. Ribinski; LOS ANGELES, CALIF.: Leonas Briedis, Pr. Gasparonis, Povilas Jasiukonis; MANCHESTER, N. H.: K. Daugėla; NEW YORK, N. Y.: V. Augustinas, V. Maželis; OMAHA, NEBR.: Kun. L. Musteikis; PHILADELPHIA, PA.: K. Baltrukonis, F. Jakaitis, V. Gruzdis, H. Misliauskas; WASHINGTON, D. C.: P. Labanauskas; WATERBURY, CONN.: J. Gaidys, V. Vaitkus; WORCESTER, MASS.: J. Sutkaitis; HAMILTON, ONT., CANADA: E. Gumbelevičius, A. Juraitis; MONTREAL, P. Q., CANADA: V. Juknevičius, L. Stankevičius; TORONTO, ONT., CANADA: J. Dvilaitis, Luna Photo Studio, V. Macas; AUSTRALIA: N. Butkūnas, P. Sakalauskas; SOUTH AMERICA: L. Kančauskas; BROOKLYN, N. Y.: Don. Šulaitis.

ANTHONY F. SKIRIUS, Leidėjas / Publisher

Juozas URBONAS

Administratorius / Business Manager

Straipsniai, prie kurių yra pažymėtas autorius arba pridėti jo inicialai,
nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

The opinions expressed in signed or initialed articles
are not necessarily those of the Editors.

Redakcijos ir Administracijos adresas / Address all Editorial and Subscription Mail to:

LIETUVIŲ DIENOS / LITHUANIAN DAYS
9204 SOUTH BROADWAY, LOS ANGELES 3, CALIFORNIA
PHONE: PLymouth 4-1377

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTO SU "KALIFORNIJOS LIETUVIŲ".
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH "CALIFORNIA LITHUANIAN".

Skaitytojų pageidavimu prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo.
Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku.

If subscription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent.
Otherwise it will be renewed automatically. This policy accords with the wishes of our subscribers

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. / Published monthly, except July and August
Atskiro numerio kaina 55 centai Single Copy 55¢

PRENUMERATA METAMS \$5.00 bet kuriame pasaulio krašte. GARBĖS PRENUMERATA \$10.00
SUBSCRIPTION \$5.00 per year in any country of the world. HONORARY SUBSCRIPTION \$10.00
Entered as Second Class Matter June 7, 1950 at Los Angeles, Calif. under the Act of March 3, 1879

This Month's Cover

The Lithuanian master chess-player Povilas Vaitonis who won the champions title and a special award (given every year since 1904) in Canada State tournament on August 23-31 of this year in Vancouver. Photo A. Juraitis

Back Cover

Mrs. Helen Swaggart, Van Nuys, Calif., the famed Lithuanian-American soloist, mezzosoprano, will make her Los Angeles debut October 13, 1957. Helen Swaggart is a former member of the Chicago Opera Company, for three years she was a regular member of the MBS in Chicago on the "Chicago Theater of the Air" program; she has made many appearances as guest soloist with the U. S. leading symphony orchestras in many large cities of America and Canada.

STATEMENT REQUIRED BY THE ACT OF AUGUST 24, 1912, AS AMENDED BY THE ACTS OF MARCH 3, 1933, AND JULY 2, 1946(TITLE 39, United States Code, Section 233) SHOWING THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, AND CIRCULATION OF

Lietuvių Dienos / Lithuanian Days, published monthly except July and August at Los Angeles, California for October, 1957.

1. The names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are:

Publisher Anthony F. Skirius, 733 N. Avon St., Burbank, Calif.

Editor Bernardas Brazdžionis, 11631 Wilkie Ave., Inglewood, Calif.

Managing editor same as above.

Business manager Juozas Urbonas, 9204 S. Broadway, Los Angeles 3, Calif.

2. The owner is: (if owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stocks. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual member, must be given.) —Anthony F. Skirius, 733 N. Avon St., Burbank, Calif.

3. The known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) — None.

4. Paragraphs 2 and 3 include, in cases (My Commission expires Oct. 3, 1957.) where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting; also the statements in the two paragraphs show the affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner.

5. The average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the 12 months preceding the date shown above was: (This information is required from daily, weekly, semiweekly, and triweekly newspapers only.) — — —

Anthony F. Skirius (Signature of editor, publisher, business manager, or owner).

Sworn to and subscribed before me this 20th day of September, 1957.

[Seal] John R. Nash, Notary Public.
In and for the County of Los Angeles, State of California.

ILLINOIS LIETUVIŲ PREKYBOS IR PRAMONĖ RŪMŲ VALDYBA buvo surengusi Chicagos mieste golfo varžybas. Po varžybų įvyko dovanų įteikimas laimėtojams ir bendri dalyvių pietūs kartu su svečiais. Prie garbės stalo iš kairės: P. C. Massie, F. Zogas, F. A. Rau donis, A. L. Pivaronas, dr. J. Jerome, S. Balzekas, Sr., Lietuvos konsulas dr. P. Dauž-

vardis, kun. P. Činikas, J. W. Pachankis, W. J. Kareiva, A. J. Valonis, dr. K. Drangelis ir J. Kuzas.

SPEAKERS TABLE after a golf tournament sponsored by the Lithuanian-American Chamber of Commerce of the State of Illinois.

„IMKIT MANE IR SKAITYKIT...”

LIETUVIŠKOS SPAUDOS MĖNESIO PROGA

Tokiais žodžiais kreipėsi į lietuvių skaitytoją pati pirmoji lietuviška knyga prieš keturis šimtus ir dešimtį metų. Toks pat jos prašymas yra ir šiandieną. Tada ji buvo viena, o skaitytojų taip pat ne daug: jie turėjo išaugti, beskaitydami. Šiandieną knygų yra daug, bet skaitytojai mažėja — jie nyksta neskaitydami.

Keistas lietuviškojo skaitytojo būdas — juo knygos kelias sunkesnis, tuo labiau jis ją graibsto, perka ir skaito; juo knygos (ir apskritai spaudos) kelias laisvesnis ir lengvesnis, tuo abejingesnis darosi skaitytojas. Gal nebus labai perdėta, jei pasakysime, jog lietuvis skaitytojas knygos vertę pamato tik vienokiais ar kitokiais “spaudos draudimo” metais. Pirmaisiais komunistų okupacijos metais iš knygynų buvo bematant išpirtos visos Nepriklausomybės metais užsigulėjusios ir dulkėmis apneštos šiek tiek lietuviškesnio turinio knygos. O ką jau bekalbėti apie Maironio, Vaižganto ar Krėvės Raštų tomus, kurie tirpte sutirpo. Vokiečių okupacijos metais kaip vaistai pagal receptą, su didžiausiu taupumu išėjo visi universiteto ir kiti specialūs ir šiaip jau plačiai visuomenei “neįdomūs” leidiniai. Už naujas knygas, kaip už vieną iš brangiųjų spekuliacijos prekių, buvo mokama kumpiais ir lašiniais.

Kai tremtyje kursavo menkavertė vokiška markė, lietuviškoji tremties knyga, jei tik pralindo pro karinę cenzūrą, taip pat skaitytojo ilgai ieškoti neturėjo — jos ieškojo skaitytojas.

Po II-jo pasaulinio karo didžiausia lietuviškos knygos rinka buvo ir tebėra Jungtinės Amerikos Valstybės. Čia persikėlė dalis tremtyje veikusių leidyklų, įsisteigė naujų, ir daugiausia grožinės literatūros derlius, jei ne pavadinimų gausumu, tai tiražu siekė vidutinį Nepriklausomos Lietuvos beletristikos bei poezijos egzempliorių skaičių. Tačiau paskutiniai metai darėsi vis liesesni ir liesesni. Kelias leidyklų užsidarė. Kitos šalia knygų ėmė verstis labiau perka ma, kasdieninio vartojimo, preke, kad bent iš dalies dar palaikytų knygų leidybos vardą.

Turtėdamas ekonomiškai skaitytojas ėmė skursti kultūriškai. Šalia televizijos knygų lentyna ir vėl, kaip ir anais Vaižganto metais, pasidarė nežinomas baldas. Ar tai jau kelias atgal? Per drąsu tvirtinti. Tai priklausys ne nuo ko kito, kaip tik vien nuo lietuviškosios laisvojo pasaulio bendruomenės. Gali būti, kad ateinančiais infliacijos metais, kritus pinigų vertei, pakils knygos ir iš viso spausdinto žodžio vertė. Bet to laukiantis skaitytojas neturėtų per daug pasitikėti. Belaukiant pinigų vertės kritimo viena po kitos gali iškristi leidyklos. Reikia atsiminti, kad liet. knyga ir apskritai spauda neturi jokių kitų šaltinių savo egzistencijai kaip tik patį skaitytoją — periodinė spauda laikysis tol, kol turės prenumeratorių, knyga išeis tol, kol atsiras pirkėjų, užtikrinančių bent minimalinį faktinių išlaidų padengimą. Nei leidėjas pelno, nei autorius honoraro nelaukia.

Vienoje tautoje kilo posakis, kad jos piliečių kultūringumas gali būti sprendžiamas pagal tai, kiek jie suvartoja muilo... Nenupraus kime savo lietuviškos, kad ir nelabai dar šviesios, kultūros, svetimais, kad ir labai geros markės muilais! Jeigu patys vis mažiau turime laiko skaityti lietuvišką laikraštį ar knygą, atsiminkime, kad yra dešimtys ir šimtai tūkstančių skaitytojų anapus geležinės uždangos, kurių “skilviai nevirškina” ten brukamo “komunistinio pašaro” (žodžiai iš laiško) ir kurie išsiūlę laukia lietuviškojo žodžio iš laisvojo pasaulio. Nebūkime savo spaudos Muravjovais! Palaikykime, kad lietuviškas spaudos žodis ne tik būtų gyvas, bet kad vis labiau augtų ir žydėtų.

Jau yra galimybių pasiūsti spaudos lietuviams, gyvenantiems Lenkijoje. Jie šaukte šaukia, prašydami visokios lietuviškos spaudos. Neleiskime jiems tautiškai uždusti, atsiradus bent menkutei laisvės ventiliacijai. Užsakykime laikraščius, žurnalų ir knygų jiems asmeniškai ar jų draugijų vardu. Tuo pakelsime lietuviškos spaudos tiražą. Tuo atiduosime bent dalelę tradicinio knygnešio skolos. Tuo atliksime vieną iš savo tautinių pareigų.

Nepaliaujamai skamba lietuviškos spaudos balsas: “Imkit mane ir skaitykit.” O mes pridėdam: “Ir kitiems duokite skaityti!”

LIETUVIŠKOS KNYGOS KELIAS

Ištraukos iš V. Mykolaičio Putino baladės

Prieš keturis amžius mažutė knygelė
Lietuviškais žodžiais prašneko.
Į vargdienio dalią užžėlusį taką
Negreit prasiskinti jai teko.
Tik kartais, užklydus į pirkia artojo,
Visiems ji suprantamais žodžiais bylojo:
"Giedrėjančio ryto kas laukiat ir tikit,
Broliai ir seserys,
Imkit mane ir skaitykit."

Tie priespaudos amžiai negreitai praslino:
Knygelėje dulkių nemaž prisirinko.
Naikino ją kandys, ją užraktai slėgė,
Ji sutemų gūdy glūdėjo bejęgė.

Ir telkės knygelėje šimtmečių skriaudos,
Baudžiauninkų sielvartai, motinų raudos,
Paniekintų skausmas, maištaujančių rūstis
Jos lapuose ėmė grūmoti ir skūstis.

Ir veltui skriaudėjai ją platinti draudė,
Naikino ir gaudė, kalėjimais baudė,
Knygelė pro užtvaras skleidės ir plito,
Kaip tie spinduliai beartėjančio ryto.

Kai dienos ir naktys į praeitį slinko,
Plonoji knygelė paseno, sulinko
Ir karšti ramiai pasitraukė,
Kur spintoj jos poilsis laukė.

Bet karšti knygelei bepigu,
Nes šitai jau tūkstančiai knygų,
Kaip derlius išaugęs iš grūdo,
Ją tuoj pavaduoti sujudo.
Jos didelės, gražios, spalvingos,
Teisinga mintim turiningos,
Mums lapą po lapo atkloję,
Pažįstamais žodžiais byloja:
"Giedrėjančio ryto kas pergale tikit,
Broliai ir seserys,
Imkit mane ir skaitykit."
1947.

SPALIO MĖNUO - SPAUDOS MĖNUO

Lietuviškas spausdintas žodis yra tautinės stiprybės išraiška. Lietuviškas spausdintas žodis klesti spaudos darbininkų pasišventimu, bet ne leidėjų pelno interesu. Kam brangus Lietuvos vardas, kiekvienas savo jausmą te išreiškia parama lietuviškai kultūrai, pirmoje eilėje — spaudai.

Spalio mėnuo skelbiamas lietuvių spaudos mėnesiu. Ta proga prašoma:

1. Periodinę spaudą — sustiprinti lietuviško laikraščio ir knygos propagandą;
2. Rašytojus — trumpomis apžvalgomis su pažindinti visuomenę bent su kelių metų knygų derliumi;
3. Leidėjus — papiginti knygas, kad geros valios lietuviui būtų lengviau ryžtis didesnio skaičiaus knygų pirkimui;
4. Kiekvieną lietuvių — patikrinti savo sąskaitas ir išsipareigojimus laikraščių prenumeratų, spaudos klubuose mokėjimų ir pan. srityse, — savo knygyną papildyti naujais leidiniais;
5. Lietuvių organizacijas — įsijungti į tiesioginį spaudos platinimo darbą vietos kolonijose.

Lietuviškos knygos ir spaudos būklė nėra džiuginanti. Spaudos mėnuo tebūna proga šią būklę pagerinti.

Jūsų knygų spinta yra veidrodis, kuriame teisingai atsispindi Jūsų ir patriotizmas ir kultūrinis lygis.

JUNGTINIŲ AMERIKOS VALSTYBIŲ
LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS
KUTŪROS FONDAS

LIETUVOS PASIUNTINYBĖ VATIKANE

Min. Stasio Girdvainio pasikalbėjimas su LD bendradarbiu kun. Vyt. Memėnu

— Pone Ministeri, ar Tamsta galėtum mums tiksliai apibrėžti Pasiuntinybės prie šv. Sosto statusą?

— Lietuvos Pasiuntinybė prie šv. Sosto yra visiškai normali diplomatinė misija, kuri niekuo nesiskiria nuo kitų kraštų Pasiuntinybių ar Ambasadų. Ji, reiškia, yra pilnateisė diplomatinė misija, turinti visas diplomatinės privilegijas, kaip antai, ekstraterritorialumo teisę, atleidimo nuo maitų bei mokesčių, diplomatinio personalo neliečiamumą ir t.t. Šventasis Sostas nėra pripažinęs Lietuvos okupacijos, todėl ir Pasiuntinybės statusas niekuomet nebūvo pasikeitęs. Verta pastebėti, kad jos, kaip diplomatinės misijos privilegijas, respektavo net vokiečių okupacinės įstaigos Romoje.

— Kokie yra Pasiuntinybės santykiai su kitų šalių Ambasadomis, ir ypatingai su Italijos įstaigomis?

— Būdama akredituota prie šventojo Sosto, ši Pasiuntinybė negali turėti su Italijos įstaigomis tiesioginių, oficialių santykių. Tačiau einant Laterano paktu, Italijos vyriausybė pripažįsta visas tas diplomatinės misijas, kurios turi Vatikano pripažinimą. Reiškia, ir tais atvejais, kada Italija neturi jokių santykių su kuria nors valstybe, tos valstybės Pasiuntinybė prie šv. Sosto yra Italijos vyriausybės laikoma kaip oficiali įstaiga. Lietuvos Pasiuntinybės su Italijos organais, kaip to reikalauja nustatyta tvarka, vyksta per Italijos Ambasadą prie Vatikano. Čia reikia iškelti idomų faktą, kad Romoje, Italijos sostinėje reziduoja Italijos Ambasadorius, kuris akredituotas prie Vatikano ir todėl, nors ir gyvenantis Romoje, yra laikomas gyvenančiu užsienyje. Ta pačia proga pažymėtina, kad Lietuvos Pasiuntinybės nariams, gyvenantiems Romos mieste ir norintiems išvažiuoti iš Italijos, reikia atitinkamos vizos. Šioji viza tačiau nėra paprasta "išvažiavimo bei grįžimo" viza, bet taip pat ir "transitinė" viza. Tuo būdu užsienio diplomatai, akredituoti prie šv. Sosto ir gyvenantieji Romoje, juridškai yra laikomi, lyg jie gyventų pačiame Vatikane ir išvykdami užsienin, tiksliai pravažiuotų Italijos teritoriją. Tai yra labai idomi ir originali juridinė padėtis.

Grįžtant prie santykių su Italijos įstaigomis, reikia pažymėti, kad Italijos vyriausybė visuo-

STASYS GIRDVAINIS, Nepaprastas Pasiuntinys ir Įgaliojtas Ministeris prie šv. Sosto Romoje.

STASYS GIRDVAINIS Minister and Lithuanian Envoy to the Holy See.

V MAŽIAU REKLAMOS, DAUGIAU TYLAUS IR SLAPTO DARBO!

Lietuvos Pasiuntinybė prie šv. Sosto Romoje šalia savo tiesioginių darbų ruošia net meno parodas ir poezijos vakarus

met traktavo Lietuvos pasiuntinybę kaip ir visus Lietuvos piliečius su dideliu palankumu. Šitas palankumas turėjo ne tik tai daug praktiškos reikšmės, bet buvo ir didelė paguoda mūsų sunkioje padėtyje. Už šitokią laikyseną mes esame labai dėkingi Italijos vyriausybei ir italų tautai.

Būdama pilnateisė diplomatinė misija, Lietuvos Pasiuntinybė palaiko oficialius ryšius ir su kitomis Pasiuntinybėmis prie šv. Sosto, k. a. su Prancūzijos, Vokietijos, Portugalijos, Irano, Pietų Amerikos šalių misijomis. Tokių santykių nėra su Indonezijos, Sirijos, Olandijos ir D. Britanijos misijomis. Galima sakyti, kad normalūs santykiai yra palaikomi su didžiąja dauguma Ambasadų bei Pasiuntinybių ir tiksliai su mažuma tokių santykių nėra.

Čia noriu paaiškinti, ką reiškia oficialūs santykiai su kitomis misijomis. Einant diplomatinę praktiką, oficialūs santykiai tarp dviejų šalių misijų egzistuoja tada, kai tos misijos pasikeičia raštais—pranešimais apie jų įsteigimą arba apie Pasiuntinio kredencialų įteikimą šventajam Tėvui. Jeigu naujai atvažiavęs kitos šalies Pasiuntinys apie savo kredencialų įteikimą nepraneša mūsų Pasiuntinybei, reiškia, kad jis oficialių santykių su ja nenori turėti. Savaimė suprantama, kad mūsų padėtyje reikia parodyti lankstumo, todėl dažnai privatiškai santykiai yra palaikomi ir su tų kraštų diplomatais, kurių šalys mūsų nepripažįsta.

Panašioje padėtyje yra ir Lenkijos Ambasadorius, kuris faktiškai yra prie Vatikano akredituotojo korpuso dekanas; tačiau, neturėdamas santykių su kai kuriais kraštais, jis, nors ir neatsisakydamas savo teisių, dalinai dekanato prerogatyvas yra perleides Austrijos ambasadoriui, kuris savo rėžtu yra visų valstybių pripažįstamas. Kaip matome, okupuotų kraštų nepaprasta padėtis kartais sukelia įvairių problemų, kurios turi būti išsprendžiamos elastingai ir kurioms negalima rasti jokių precedentų diplomatinėje istorijoje.

— Ar Lietuvai patekus po sovietiškuoju jungu mūsų Pasiuntinybės veikla susiaurėjo?

— Anaipol. Ji, be abejonės, pasunkėjo. Tačiau ypatingai po karo, kai susisiekimas su kitais kraštais vėl atsidarė, o Vakarų Europoje atsirado beveik šimtas tūkstančių lietuvių tremtinių, Pasiuntinybės veiklos laukas smarkiai padidėjo. Užtenka pagaltoti, kad prieš karą šios Pasiuntinybės kompetencijoj nebuvo nei konsulariniai klausimai, nei platesni informaciniai uždaviniai. Šiandien gi Pasiuntinybė prie šv. Sosto rūpinasi Lietuvos piliečių Italijoje, Šveicarijoje, Austrijoje ir Ispanijoje pasų apirūpinimu, įvairių konsularinių dokumentų išdavimu, k. a. gimimo metrikų, mokslo dokumentų, įvairių popierių legalizacija ir pan. Šitokių aktų yra padaryta keliolika tūkstančių. Jie tarnavo ne tik tai mūsų tremtinių emigracijai, bet ir jų įsisteitimui gyvenamuose kraštuose, įsirašymui į mokslo įstaigas, vedyboms ir taip toliau.

LIETUVIŲ PASIUNTINYBĖ prie Šv. Sosto namai Romoje (I ir II aukštai).

LITHUANIAN LEGATION at the Apostolic See in Rome.

— Ką ir kaip Pasiuntinybė šiuo metu veikia?

— Pasiuntinybė rūpinasi informaciniais ir dokumentacijos klausimais. Ji turi kelis tūkstančius adresų, kuriems yra siuntinėjama medžiaga apie Lietuvą, apie lietuvių veiklą užsienyje. Be to, Pasiuntinybė teikia reikiamą medžiagą mokslo įstaigoms, enciklopedijų leidykloms, pav., Romoje leidžiamai Teatro enciklopedijai (medžiagą paruošė S. Pilka) arba didžiausiai Italijos "Treccani" enciklopedijai. Šalia to Pasiuntinybė teikia informacijas apie Lietuvą pavieniems asmenims, iš kurių ji gauna gan didelį skaičių laiškų. Neseniai tokia medžiaga buvo pasiųsta kelioms mokykloms Sicilijoje, kurios pareiškė pageidavimą arčiau susipažinti su Lietuvos istorija, geografija ir ūkiu.

— O į "politiką" Pasiuntinybė ar nesikiša?

— Paskutiniu metu laiku išdaliname didesnių kiekių leidinių apie ACEN — Pavergtųjų Tautų Asemblėją. Bet tai irgi informacija. Naujas laukas į kurį teko po karo įeiti yra bendradar-

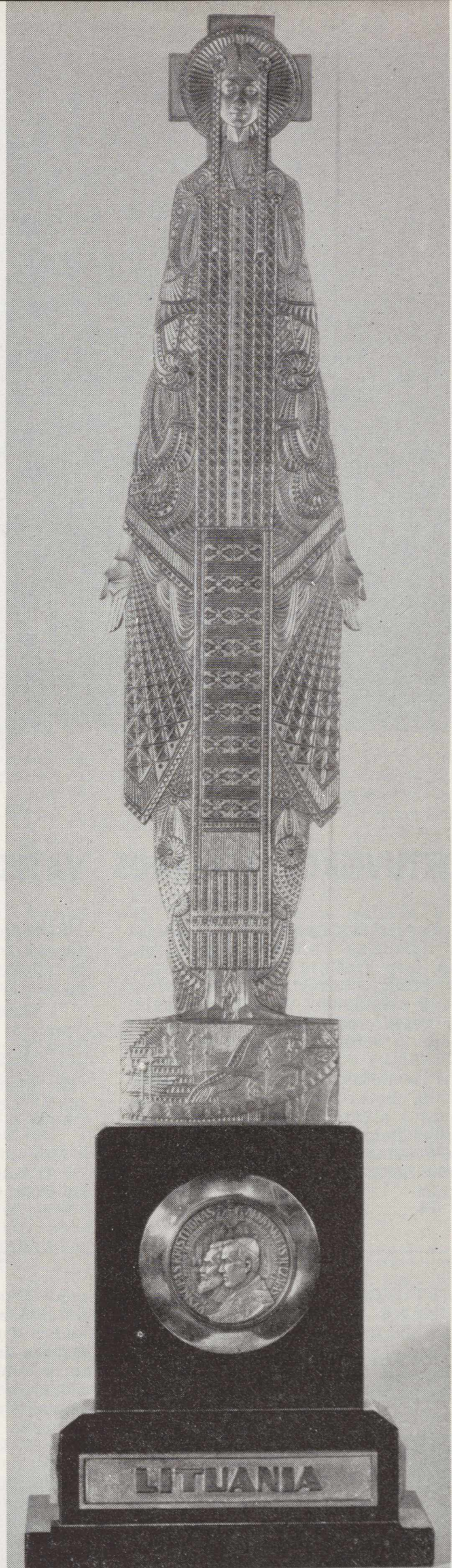
biavimas su įvairiomis tarptautinėmis organizacijomis. Jų tarpe reikia pažymėti: Tarptautinę Tremtinių Intelektualų Sąjungą, kurios pirmininku yra senatorius Carrara, Pax Romana, Aukštąjį mokslo baigusių katalikų sąjungą, Tarptautinę Katalikų Komisiją Emigracijos reikalams, kurios kongrese dalyvausim šį rudenį ir eilę kitų, kurias būtų sunku čia visas išvardinti. Bendradarbiavimas su jomis yra labai įvairaus pobūdžio. Vienose dalyvaujame kaip stebėtojai, kitose veikiame kaip aktyvūs nariai, trečioje vėl esame ryšininkai. Kultūriniais reikalais Pasiuntinybė turi biblioteką ir gana didelį skaičių leidinių įvairiomis kalbomis apie Lietuvą, kuriuos periodiškai arba reikalui esant išdalina. Deja, tokių leidinių visiškai nėra italų kalba. Šita spraga turėtų ir galėtų būti pašalinta, jei tam reikalui atsirastų lėšų.

Turiu dar paminėti kitą darbą, kuris yra atliekamas tamprame rišyje su N. C. W. C. (National Catholic Welfare Conference) ir POA (Pontificaline šalpos Organizacija). Kartu su šiomis organizacijomis rūpinamasi tremtinių materialine globa ir jų emigracija. Iš NCWC savo laiku išrūpinta eilei lietuvių mediciniškoji globa. Tos pačios organizacijos dėka galėjo taipgi būti išrūpinti emigracijos kelionių apmokėjimai bei tremtinių juridinė globa. Kaip matome, Pasiuntinybės veikla yra labai įvairi: neseniai buvome kartu su kitomis tautybėmis suruošę meno parodą, kurioje buvo išstatyti ir lietuvių grafikų darbai; dabar ruošiamės tarptautiniam kongresui emigracijos reikalams, o tuo pat metu prasidėjo organizacinis darbas lietuvių poezijos vakarui. Iš vienos pusės tenka rūpintis pasais, iš kitos gi bendradarbiaujam su Italijos radijofonu, kuris šį pavasarį pradėjo visą seriją transliacijų jaunimui apie Lietuvą. Pasiuntinybė paruošė programas apie lietuviškas pasakas, padavimus, liaudies dainas, poeziją ir t.t. Šitos transliacijos, kurių klausosi apie keletas milijonų jaunimo, bus tęsiamos ir toliau.

— Tas įdomus faktas apie itališkojo radijo transliacijas mus verčia pastatyti kitą klausimą: kaip italų visuomenė žiūri į Lietuvos reikalus?

— Norint tiksliai atsakyti į šį klausimą ir išvengti plokštybių, reiktų daug vietos. Apskritai imant, kiek aš esu matęs ir patyręs, Lietuva

Pabaiga 6 psl.

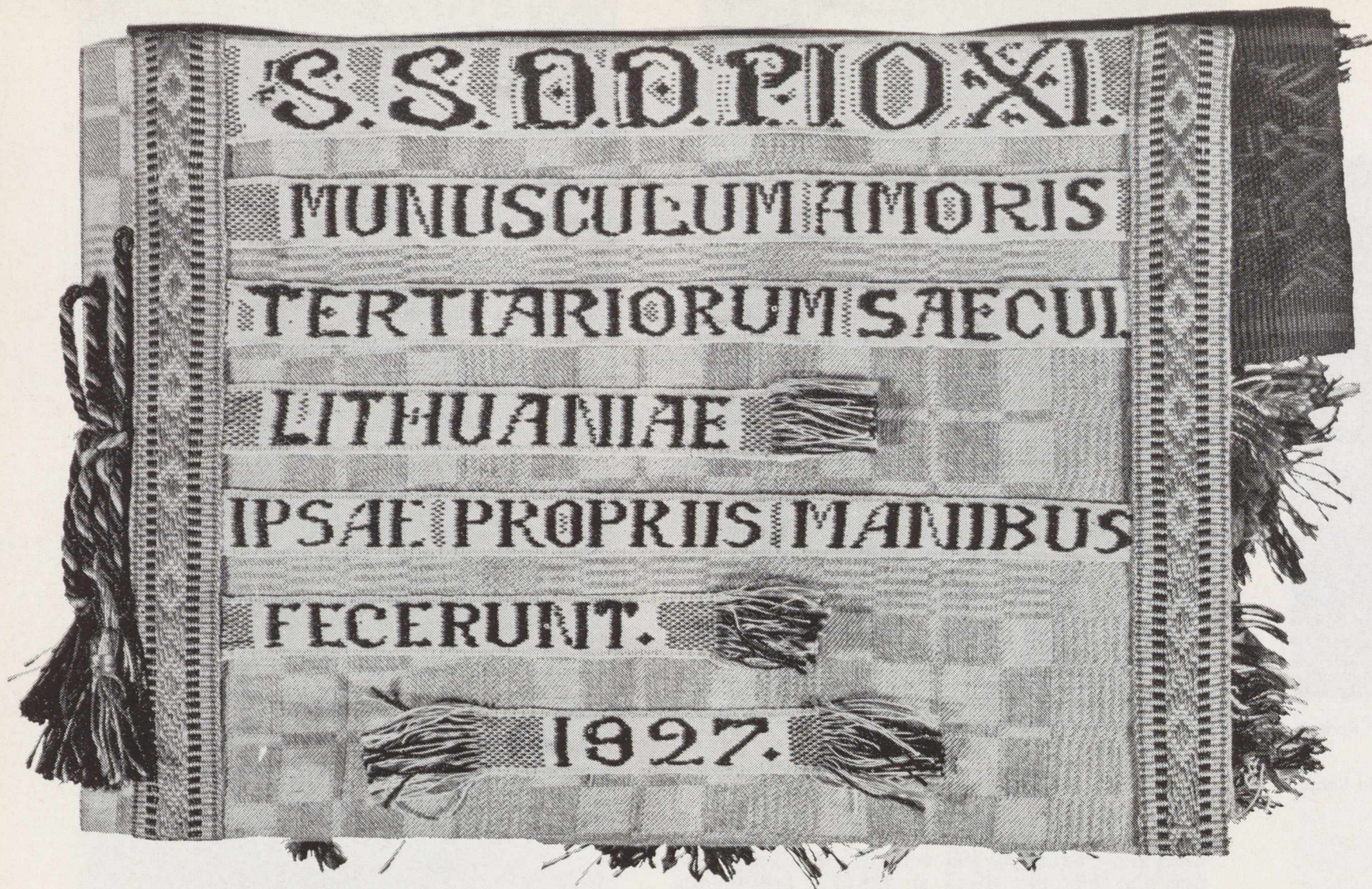

SIMBOLINIS KRYŽIUS, Lietuvos Vyriausybės dovana Popiežiui Pijui XI. Kryžių darė medalių specialistas skulptorius Petras Rimša. Skulptūra ir fasadas turi du frontus: 1. su parašu LITHUANIA. Medalyje — I-sis vysk. Kristijonas ir dabartinis Lietuvos arkivyskupas Juozapas. 2. Su parašu PIO XI. Medalyje — Popiežius Inocentas, kuriam popiežiaujant Mindaugas priėmė krikštą, ir tuometinis (kada įteikta dovana) Popiežius Pijus XI.

LITHUANIAN STATE's present to His Holiness Pope Pius XI.

POPIEŽIUS PIJUS XII specialioje audiencijoje priima Amerikos Lietuvių Tarybos atstovus ir kongresmaną Ch. Kersten (su žmona ir dukterimi — pirmieji kairėje) Nuo Popiežiaus į dešinę stovi ALT atstovas inž. A. Rudis, prel. L. Tulaba ir LAIC vedėja M. Kižytė. Popiežius Pijus XII kalbėjosi su Kongrese pravesiosios Kersteno rezoliucijos autorium ir domėjosi Lietuvos ir kitų Pabaltijo tautų reikalais.

POPE PIUS XII receives in special audience representatives of the Lithuanian American Council and Rep. Congressman Mr. Kersten and family.

LIETUVISKOS DOVANOS VATIKANO MUZIEJUJE

Bevaikščiodamas po didžiausias ir ilgiausias Vatikano muziejų sales, tarp gražių Rafaelio paveikslų, brangių bažnytinių daiktų ir senove dvelkiančių paminklų, negalėsi neatkreipti dėmesio į kuklias lietuvių Tautos dovanas Popiežiams.

Prie lietuviškų Rūpintojėlių, drožinių, lietuviškomis spalvomis papuoštų albumų, gali užtikti ir Vilniaus lietuvių skundų knygą, įteiktą Šventajam Sostui per J. E. Apaštalų Sosto Vizitatorių Arkivyskupą Ratti.

LIETUVOS PASIUNTINYBĖ VA TIKANE

Atkelta iš 5 psl. ir jos problemos sukelia labai daug simpatijų Italijoje. Lietuvos teisė į nepriklausomybę, lietuvių tautos kančios po sovietų okupacija, lietuvių veikla užsienyje buvo italų visuomenės suprantamos ir jos spaudos organų progai pasitaikius remiamos. Reikia tarp kitko pažymėti, kad italų akyse lietuviai yra labai kultūringa ir dinamiška tauta. Nereikia tačiau pamiršti, kad mes esame okupuoti jau 13 metų ir kad yra nepaprastai sunku visą laiką reikalauti italų visuomenės dėmesio, nuolatinio spaudos pasisakymo mūsų problemomis. Nereikia taipgi pamiršti, kad ir pati italų visuomenė turi savo kasdieninių ir nekasdieninių problemų. Taigi mes negalime laukti vis to paties atgarsio mūsų reikalams. Atsižvelgiant į šį dalyką stovį, mes turime padaryti atitinkamas išvadas, ir, būtent, kad lietuviškas propagandinis darbas turi būti atliekamas labai inteligentiškai, su nuosaikumu, su rimtumu ir su pastovumu. Deja, pas mus dažnai pastebima tendencija tenkintis vienu koku nors triukšmingu faktu, kurio pasėkos beveik pranyksta, o nepakankamai stengiamasi siekti gilesnės ir pastovesnės įtakos, atsižvelgiant į krašto psichologinę padėtį, darbą supant diskretiška tyla.

Skunde išdėstyti mūsų tautiečių vargai okupuotoje Lietuvos sostinėje Vilniuje. Su pietizmu verti tuos istorinius lapus ir skaitai:

"...Vienkart geidžiame pasiguosti Tamistai dėl tų skriaudų" — kreipiasi L. V. L. K. Pirmininkas Mykolas Biržiška ir jos nariai — "kurias kenčia mūsų vientaučiai lietuviai Lenkų armijos okupuotose Lietuvos kraštuose".

Mokytojų sąjunga prašo "palaiminti mūsų nuvargintą žemę ir mūsų žmonių švietimo darbą", o L.

Aš iškelio šį faktą, nes neretai lietuviškoji visuomenė pageidautų, kad mūsų diplomatinė misija veiktų būtų daugiau reklamuojama. Tuo tarpu diplomatų darbas net ir šiais moderniais laikais yra tada naudingas ir efektingas, kada jis yra daromas su reikiamu atsargumu ir diskretiškumu. Ir mūsų Pasiuntinybės prie šv. Sosto didelę dalį veiklos mes negalime ir nenorime reklamuoti, nors kartais yra labai sunku tylėti, kai yra daromi priekaištai. Ilgainiui tačiau tos diskrecijos nauda lietuviškiems reikalams paaiškės. O mūsų svarbiausias tikslas juk ir yra būt naudingiems mūsų krašto reikalams.

Baigdamas aš noriu ypatingai išskirti Šventojo Tėvo Lietuvai ir jos diplomatinei misijai rodomą palankumą, kuris ne tik turi nepaprastai didelę reikšmę mūsų krašto bylai, bet taip pat įgalino Pasiuntinybės veiklą.

VILNIAUS LIETUVIŲ SVEIKINIMAS ir Skundas Apaštališkajam Vizitatoriui Ark. Achilui Ratti. Redakcija turi viso rašto foto kopiją, tačiau, kad lengviau būtų įskaitoma, beveik visas tekstas perspausdinamas; dedama tik rašto pabaigos ir parašų foto kopija (sumažinta).

A LITHUANIAN ADDRESS to Apostolic Nuncio, His Excellency Archbishop Achille Ratti, 1920, Vilnius, Occupied by Polish Army.

sios Vilniaus Vyrų Gimnazijos auklėtiniai pareiškia, "jog ji (priauganti Lietuva. Koresp. pastaba) liks ištikima krikščionių ir lietuvių tautai, jos kultūrai bei siekiniams." (Pasirašo gim. vedėjas M. Biržiška)

Šios lietuviškos dovanos Vatikano muziejuje lankytoji primena, kad šventajam Sostui nėra nežinomos ir dabartinės lietuvių tautos kančios ir kad pavergtųjų tautiečių skundai taip pat pasiekia Popiežiaus širdį. Jo kartkartėmis skelbiami prieš komunizmą pareiškimai liudija, jog šventasis Tėvas giliai susirūpinęs tikinčiais anapus geležinės uždangos. Jo dažnas kontaktas su laisvojo pasaulio lietuvių atstovais, apsilankančiais Vatikane liudija, kad kryžių ir kankinių Lietuva Jam yra labai arti širdies.

Vyt. M.

LIETUVIŠKŲ JUOSTŲ ALBUMAS Šv. Tėvui Pijui XII. Išsiuvinėtas lotyniškas užrašas lietuviškai reiškia: LIETUVOS TREVININKŲ DOVANĖLĖ. JŲ PAČIŲ RANKŲ DARBAS.

LITHUANIAN FOLK-ART ALBUM for Pope Pius XII presented by Lith. St. Francis Order of Lay women.

JO EKSCLENCIJAI APAŠTALŲ SOSTO VIZITATORIUI ARKIVYSKUPUI RATTI

Naudodamiesi Tamistos apsilankymo proga, mes Vilniaus lietuviai lenkiame prieš Tamistą savo galvas ir tariame pasveikinimo žodį.

Vienkart geidžiame pasiguosti Tamistai dėl tų skriaudų, kurias kenčia mūsų vientaučiai lietuviai Lenkų armijos okupuotose Lietuvos kraštuose.

Didelės nelaimės viena paskui kitą terioja mūsų kraštą. Vargome po rusų jungu, kėlėme Vokiečių okupacijos naštą, kentėme bolševikams viešpataujant ir pagalios patekome į valdžią Lenkų, okupavusių mus militarine iega.

Priešingai p. Juozo Pilsudskio paskelbtai užimant Vilnių proklamacijai, siekdama savo politikos tikslo — šiočiu ar tokiu būdu prijungti mūsų kraštą prie savojo, Lenkų vyriausybė su pagalba specialės organizacijos, veikiančios slaptais vyriausybės nurodymais ir vyriausybės pinigais "Straž Kresowa", platina visokius šmeižtus prieš Lietuvos Vyriausybę ir stengiasi pašalinti iš mišrų jų parapijų, kur kalbama lietuviškai ir lenkiškai, šiek tiek pasižymėjusius lietuvius - veikėjus, ypatingai lietuvius — kunigus. Prieina prie to, kad "Straž Krasow'os" agentai iega išveža kunigus iš parapijų. Lietuviai kunigai baisiai terorizuojami, nes kiekvienas jų susisiekimas su savo parapijonimis yra perstatomas, kaip agitacija prieš lenkų valdžią ir tuoju reikalaujama jie išskirti. Rodos, nėra nei vieno lietuvio, kad ir nekalčiausio savo dvasinių reikalų pildytojo, kurio nebūtų buvę reikalaujami pašalinti iš parapijos. Iškelus kunigą, arba kunigui gyvenant po Damoklo

kardu, kenčia dvasiniai lietuvių katalikų reikalai.

Į tai laikome savo priederme atkreipti Tamistos, kaip Apaštalo Sosto Vizitatoriaus, Lietuvai paskirto, akis.

L. V. L. K. Pirmininkas *Mykolas Biržiška*

Nariai:

Sekretorius

VISAS GYVENIMAS DARBUI IR PAREIGOMS

Prof. Mykolo Biržiškos 75 metų sukakčiai paminėti

Margas, platus ir pilnas daugybės darbų profesoriaus Mykolo Biržišk darbu prof. Mykolo Biržiškos gyvenimas. Bus laiko studijoms ir monografijoms paruošti, o tuo tarpu sustokime tik minutėlei — susikaupti.

Mykolo Biržiškos asmenyje matome gyvą Lietuvos dalelę, tarsi jos istorijos trupinėlį, daugiausia kovojusį prieš lenkiškas bangas, kurios vos vos jo paties nenuplovė.

Nuo to jaunystės apsisprendimo eiti su lietuvių tauta prasidėjo nuolatinis darbas. Darbas vijo darbą. Nebaigtas rašinys, o jis jau reikia spaustuvei duoti. Neperskaityta knyga, o apie ją tuoj reikės kalbėti. Nebaigtas susirinkimas, o laikas skubėti į naują posėdį. Neišspręstos diskusijos, o su lenkais reikia

kipti į naujus ginčus atremti naujas šmeižtų bangas. Laikas poilsiui, bet mažosios dukrytės jį šaukia...

Ir taip bėgo visas gyvenimas — darbai ir pareigos. Rodos, kad Mykolui būtų nepatikusi ramybė, rodos, jis būtų nepakentęs tylos, rodos, jam niekad nebūtų reikėję poilsio. Jis visad ėmėsi darbo, nerūšiuodamas jo, nesistengdamas išsirinkti garbingąjį. Dirbo su visais, jei tik tas darbas buvo lietuviams ir Lietuvai naudingas.

Ir visur jis buvo paprastas, nuoširdus, atviras, sąžiningas, tiesus žmogiškai ir tautiškai linijai. Jis gynė ir gina savo nuomonę ir principus, ar kitiems patinka, ar ne. Jis lietuviybę statė aukščiau visko ir taip ėjo į rusus, ukrainiečius, gudus, žydus, vokiečius, latvius, amerikiečius. Nesvarbu kalėjimai, svar-

PROF. M. BIRŽIŠKA yra aktyvus Los Angeles šv. Kazimiero liet. parapijos narys. Jis kas sekmadienį lanko šv. Mišias, dažnai su dukterimis ir vaikais. Čia kairėje matyti dukterė Marilė Žakevičienė.
Foto P. Jasiukonis
PROF. M. BIRŽIŠKA and his daughter in Los Angeles Lith. church during a Sunday Mass.

PROF. MYKOLAS BIRŽIŠKA prie rašomojo stalo savo namuose, Los Angeles, Calif. Paskutiniuoju laiku profesorius daug darbo turi, tvarkydamas brolio Vaclovo rankraštinių palikimą, kurio sąrašą paskelbė spaudoje, atkreipdamas dėmesį į leidėjus.
PROF. MYKOLAS BIRŽIŠKA at the writing-desk in his home, Los Angeles, Calif.

biau lietuviškieji reikalai. Nesvarbu didelės valstybės pilietybė ir gerai apmokamas darbas, svarbiau lietuviškas pasas. Nesvarbu prieš vilionės ir klasta: lietuviškos sielos balsas atsilaiko prieš viską.

Žvelgsi šen — jo dirbta, daug pasiekta; žvelgsi ten — jo dirbta, laimėta! Organizavo, mokytojavo, profesoriavo, rektoriavo; čia buvo pirmininkas, ten — eilinis narys. Rašė straipsnius kaip žurnalistas ir knygas kaip mokslininkas; kalbėjo kaip kaimynas kaimynui su sodiečiu, laikė paskaitas kaip eruditas.

Rašėsi Nepriklausomybės paskelbimo dokumentą, diplomus, rašėsi po skundu dėl lietuvių katalikų vargų ir po kuklia auka Balfui...

Visų žmonių gyvenimas turi pradžią. Bet yra žmonių, kurių darbai neturi pabaigos. Jie eina iš metų į metus, iš kartos į kartą, iš enciklopedijos į enciklopediją, iš šimtmečio į šimtmetį. Tokiems tai lenkiamos galvos, iš jų darbų mokomasi

ir, jiems iš gyvenimo išeinant, dailromasi, kas ir kada galėtų jų pakaitalu būti.

Toks yra prof. Mykolas Biržiška, vienas iš trijų brolių (kiti du — Viktoras, gyv. Chicagoje, Vaclovas, prieš dvejus metus miręs), šią dieną gyvenęs su dviem dukterimis ir anūkais Los Angeles mieste, Kalifornijoje.

Bet šviesiai užtekėjusi ir vidurinė persiritusi diena yra nepakeičiama, nors ir visų kalendorių visus lapelius išvartytume...

AI. G.

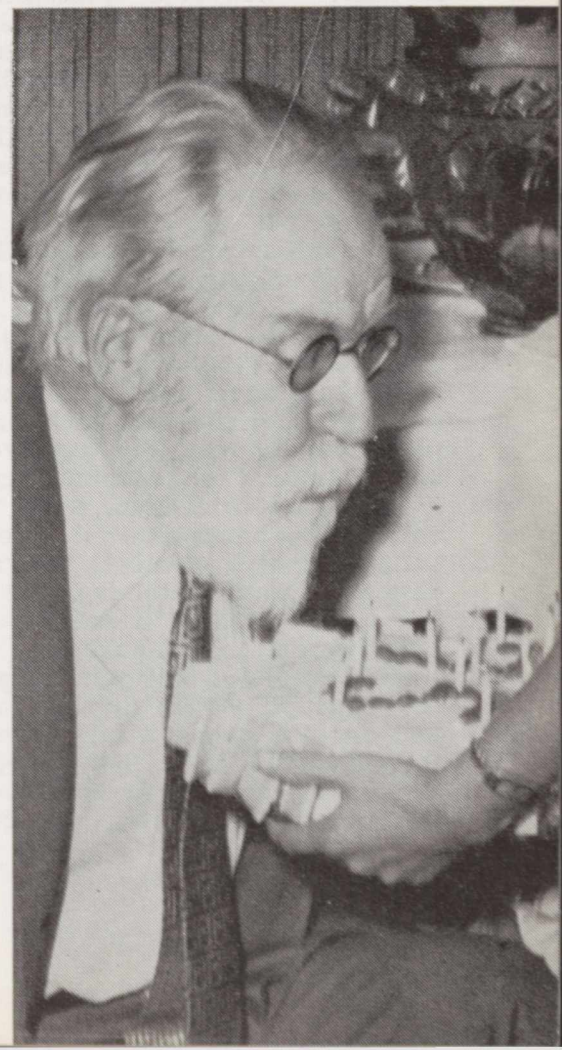
GIMTADIENIO MINĖJIME, kurį surengė surengė profesoriaus artimieji, buvo įteikta dovana — dail. A. Rūkštelės pieštas paveikslas. Ant gimtadienio torto buvo uždegtos žvakutės, kurias profesorius vienu ypu užpūtė.

Foto P. Jasiukonis
A party in honor of Prof. M. Biržiška who celebrates this year his 75th birthday.

AMERIKOS LIETUVIŲ VISUOMENĖS SUDĖTOS AUKOS įteikimo aktas, Los Angeles, Calif. Vidury prof. Biržiška su žmona. Dešinėje aktą skaito V. Dapšys. II-ras iš kairės — Los Angeles klebonas kun. J. Kučingis, aukos iniciatorius ir propaguotojas.

PRESENTATION CEREMONIES of a donation to Prof. M. Biržiška by Lithuanian Community in America (Los Angeles, 1955).

ALGIRDAS GUSTAITIS, rašytojas ir žurnalistas, Los Angeles, Calif
ALGIRDAS GUSTAITIS, writer and journalist, Los Angeles, Calif. Foto P. Gasparonis

Algirdas Gustaitis spaudoje aktyviai reiškiasi nuo 1937 metų, rašydamas kelionių aprašymus, recenzijas, apžvalgas, o paskutiniuoju metu kultuvodamas literatūrinį-beletristinį reportažą kino filmų teatro, meno bei literatūros temomis. Vokietijoje jis yra išleidęs kelionių knygą, vardu Tarp Šveicarijos ir Danijos.

Su beletristika Gustaitis rodėsi tik periodikoje ir literatūros vakaruose. Jo beletristikoje, kaip ir kelionių aprašymuose, vyrauja ekspresionistinė nuotaika, stilius judrus, pasakojimas bėgte bėgantis. Vienur pro pasakojimą prasimuša melancholija, kitur lengva ironijos gija, dar kitur labiau iškyla psichologinis momentas ir tėviškės namų idilija.

KILOGRAMAS SVIESTO

ALGIRDAS GUSTAITIS, Los Angeles, California

Beržynas subaltuodavo vos užlipus ant upelio kranto, ir mes nejučiomis susukdavome "Va, jau beržynas!"

Kodėl mes, vaikai, pirmiausia gerėdavomės beržynu, o ne pirkia ar klėtimi? Sodyboje praleisdavau daugiau laiko, kaip po medžių. Ir negeras jiems būdavo: grįžęs Velykų atostogų, su gražtu, loveliu ir ant virvutės parištu buteliu nukeliaudavau beržynan pabandyti, ar gerai šiomet sula bėga ir ar saldi. Kiek gailėdavausi gręžti iki baltos medienos per storą žievę, bet daugumas vaikų taip darė, neatsilikau ir aš. Pirmiesiems lašams pradėjus lašėti į butelį, plėšdavau tošę nuo baltesnio beržo, nes kartą vienas senas elgeta, kurį visi vadino, ir jis pats save vadinosi Juozuku, pasakojo, kad pavasarį beržams nuplėšti tošės yra taip pat sveika, kaip iššukuoti pleiskanuotą galvą. Ir Juozukas pridėdavo, kad "jūs, vaikeliai, pabandykite ant didesnės tošės skiautės parašyti laišką — kaip mat norai išsipildys, nes beržus saugo ąžuolai, o senasis Parkūnas yra ąžuolų draugas."

Nežinau kodėl, bet man nepavykdavo nulupty tokios didelės tošės, kad ant jos galėčiau laišką rašyti. Pagalvodavau kada kelius žodžius sudėti, bet kad drovu būdavo taip tiesiai imti ir prašyti.. Nebūdavo

ir didelių vėjų, nes tik jiems prirašytąjį "laišką" į beržų šakas įpūtus, norai pradėdavę pildytis.

Sykiais galvodavau, kad gal dėl to su tais raštais nesisekė, kad skaudindavau beržus, leisdavau jų baltą kraują, o pavasarį jis jiems buvo toks reikalingas, kaip trečiąją po pasėlių dieną lietutis su perkūnija.

Ir ko tas beržynas nematė! Bet gal labiausiai jį linksmo, tai vaišės. O kokios tada būdavo vaišės! Ypač rudenį. Suvažiuos, būdavo, kuria proga kaimynai, tai staininiai kaip taukuoti obuoliai blizga. Lineikos būdavo prasti ratai, — su fajetonais, vienas net guminiiais ralais atlinguodavo. O jei kas raitas, baltais girgždindavo stipriau už naujausius aulinius, ir kaip įdomiai tie balnai kvėpėdavo! Sakydavo, geriausi ir kvapiausi balnai ne iš kiaulės, bet iš šerno odos, — ji prisigėrusi sakų, pušų oro, tik aš nesuprasdavau, kur jų tiek galėtų prisaudyti.

Tai gi, vaišės prasidėdavo susėdus už ilgų stalų. Būdavo daugybės valgymų ir gėrimų — viską reikėdavo paragauti, pripiltą išbaigti.

Buvo mano tėvelio vardinės — Mykolinės. Mes tada švėsdavome rudenio šventę ir džiaugdavomės geru metų derlium. Aš jau iš anksto prisiragaudavau ir su vaikais sė-

dėdavau todėl, kad taip reikėjo: šeimininkui nepatogu svečius vienus palikti. Bet man daugiau rūpėdavo, ką veikia suaugusieji, nes kas iš tų vaikiškų kalbų.

Turėjome įtaisą spausti sviestą kilogramais. Jį įvyniodavo į drėgmės nepraleidžiantį popierių ir veždavo į miestą parduoti. Ant stalų suaugusiems, kas kelintas žmogus, būdavo moliniai indeliai su kilogramu sviesto kiekviename. "Svečiams sviesto neturi trūkti!" sakydavo tėvelis. Ir tikrai, jo ant stalų likdavo pusė.

Kiek įlinksmėjus ir prasidėjus gyvesnėms kalboms, atsistojo storulis šimtamargis varduvininko pasveikinti. Kiti traukdavo pypkes, o jis cigarą čiulpė. Jis savuoju įpročiu didžiavosi ir kartą pasakojo, kad gero cigaro kvapas priklauso nuo ilgų pelenų — jų patyręs rūkytojas neturi nukratyti, bet jausti, kada jie kris, ir tada pataikyti į peleninę.

Ir tą vakarą prie jo raudono, bešisypsančio, apskrito veido tiko cigaras, kurį jis vadino "geriausiu prūsišku cigaru." Pabaigęs vieną, čiupinėdavo apie kišenes, ieškodamas kito "savo prūso". Ir šiandien jo prūsas smilko pasigėrėtinai, pagal įpročio reikalavimą — su nenukratytais pelenais per gero nykščio storumą.

Jau kėlė balsą, taigi jau tuoj turėjo pasiūlyti išgerti "iki dugno". Dar kartą mostelėjo ranka, ir nuo cigaro viršaus pelenų kupetėlė, nebeišlaikiusi orumo, sulingavo ir nukrito tiesiai ant atvynioto sviesto kilogramo...

—Matote, kalbą jau reikia baigti: pats likimas žodžiams tašką uždėjo. Tik žiūrėkite!..

Ir pakėlęs parodė kaip žvakigalis iškilusį pelenų bokštelį geltoname minkštame svieste.

—Gu—gu—gu—gu... ha—ha—ha—ha!.. —patenkinti kvatojo iš visų šonų. O jis toliau:

—Va, dabar jau galėsime išgerti į mielo varduvininko sveikatą, o kad kitais metais kviečiai dar labiau mėlynuotų, kad būtų kaip sviestu tepti ir kad mūsų linkėjimai tikrai išsipildytų, paaugokime šitą papuoštą kilogramą sviesto deivei Ugniai, kaip ir senovės lietuviai darydavo...

Tokie vaikystės prisiminimai sukosi galvoje... Tai buvo, lyg vanduo pratekėjo... Tik prisiminimai.

Sėdėjau svetimos kariuomenės pilname Vilniuje, išbaigęs visas maisto korteles. Neturėjau sočiai valgančių draugų, neprilaikiau pinigų, bet valgyti baisiai norėjau. Kiti kolegos studijavo, vaikščiojo skaisčiais veidais, paraudusiais nuo skilandžių, net rūkytų žąsų šlaunikų, lupę egzaminą po egzaminu ir retkarčiais paklausdavo, kaip man einasi. Jie jautė, kad laikais prastai, bet padėti nepasisiūlė. Prašyti nebuvo kaip. Skūstis nenorėjau, tai ir atsakydavau, kad "einasi gerai".

Tą dieną buvau taip alkanas, kaip niekad. Kiekviena mintis grįždavo prie valgio. Jau kelinta savaitė negalėjau atsigriebti po to, kai kažkoks niekšelis ištraukė piniginę su visu turtu ir maisto kortelėmis. Vakar ryte atidaviau paskutines korteles. Gavau dvigubą davinį: du puodelius juodo, šilto skystimo, kurį kažkodėl vadino kava, ir dvi riekes pusjuodės, pusžalės duonos, pridegintai keptos, ant viršaus perbrauktos lelijavai mėlynu marmeladu.

Per ištisą parą niekas nepakvietė pietums (visiems kvietikams aš

jau buvau atsibodęs), iš niekur negavau siuntinio, niekas nepaskolino nors ir padirbtų kortelių ir šiaip nieko pagirtino neįvyko.

Keliems anų gerų laikų geriems pažįstamiems, laimingai išsaugojusiems savo ūkius, buvau rašęs apie alkaną gyvenimą sostinėje ir ne drąsiai pridėjęs, kad, jei labai neapsunkinčiau, tikrai būčiau dėkingas už kokį kaimu kvepiantį valgomą daiktą. Po kelių savaičių iš vieno gavau siuntinuką, bet tokį mažą, kad jį lengvai įsidėjau į kišenę. Parėjęs išvyniojau, ir man buvo gėda prieš save, kad nevertai žemiausi, prašydamas, buvo gėda ir dėl siuntėjo, kuris taip susismulkino, tartum save nuskriausdamas. Tai tas pats šimtamargis, mūsų kilogramą sviesto pečiun įmetęs.

Buvo Didysis Ketvirtadienis. Man taip liūdna, taip liūdna. Ką aš valgysiu per Velykas? Kur pasidėsiu? Kur nueisiu? Ir kur dingo mano visi draugai, kurių tiek daug turėjau anais geraisiais Lietuvos laikais?

Atsukau radiją. Bet nuo muzikos buvo dar nykiau.

Man atrodė, kad bado ranka beldžiasi į duris.

Kritau ant sofos ir užsidengiau veidą rankomis...

Po valandos ar poros susitvarkiau. Susivyniojau radiją ir jau rengiausi nunešti į kokią vartotų daiktų krautuvę Turėčiau nors šventėms ką juodoje rinkoje nusipirkti.

Jau atneštas paštas. Pora velykinių sveikinimų. Vieno apačioje prirašyta: "Velykoms kviečiame pas mus atvažiuoti."

Per kelias svečiavimosi dienas vis maniau, susirgsiu, mažiausia viduriavimu. Valgiau, kiek tik lindo. Ir buvo ko. Nemažai nugėrėme, gal tai ir išgelbėjo nuo persivalgymo. Išvažiuojant įdavė kilogramą sviesto.

—Vilniuje pravers. Juk vienų vienas gyvena ir studentauji, — kaip šiandien atsimenų jų žodžius.

Aš jiems nedaug tedėkojau. Neturėjau tokių padėkai pritaiktų žodžių. Buvau prastas katalikas, bet mintimis nukrypau į Aukščiautį siąjį, kad turėčiau progos jiems siąjį, kad turėčiau progos jiems siąjį.

Po kelerių karo ir pokario metų netikėtai juos užtikau Amerikos didmiestyje. Užėjau.

Pasipasakojome savo odisėjas. Paskui išėjome pasivaikščioti.

Susėdę parke mirksime link žančių automobilių, džiaugiamės alsuodami dūmais ir benzinu pritvinkusį orą.

Vėl užsiminėm pirmąsias "bėgimo" dienas.

Jiedu (kaimynas su žmona) klausia, kokių būdu juos ištraukiau iš apkasų ir parūpinau tokį leidimą, kad juo pasimosuodami, su visa manta ir savais lietuviškais arkliams nuvažiuoju iki pat Miuncheno. Visi kiti taip ir liko Rytprūsioose griovių kasti, o atžygiavę sovietai su sėmė ir atgal parsivarė. Ji (mano gerojo kaimyno žmona) mananti, ji tik mananti, ne sakanti, man turėję būti vieni niekai tokį raštą išgauti; ji mananti, Dieve gink, ne sakanti, aš turėjęs ryšių gal net su nacių valdžia, bet nei ji, nei jos vyras niekam apie tai neužsiminę, nenorėję trukdyti mano ramybės tremtyje. Aš gi turėčiau žinoti, kokie žmonės: kas ką, o anie tuoj ir pradeda šnekėti. Ir dar kaip! Ne vienam tokios šnektos pakenkusios ir Amerikon atvažiuoti. Bet jiedu tylėję kaip žemė, nenorėję man pakenkti.

/Pabaiga 11 psl.

PRANAS LEMBERTAS

TAU, SESUTE...

*Tau, sesute, puikios gėlės,
Man gi kardas prie šalies,
Tau akis plaus ašarėlės,
Man gaisrai takus nušvies.*

*Tau sulaukti manęs jauno,
Man kovoti mirtinai,
Tau sulaukti manęs jauno,
Jei neglaus šalti kapai.*

*Taigi... liki, mylimoji,
Tu daržely prie gėlių,
Laimink mano plieno kardą,
Būki sieloj nors kartu.*

*Bet... jei mirsiu už tėvynę,
Kur atskirtas nuo tavęs,
Klausk žvaigždėlę vakarinę —
Ji tikrai tave nuves:*

*Ten, kur šlamantis beržynas
Miško juodo glūdume,
Kur nevystantis gėlynas
Žydi kraujo skaistume,*

*Ten, sesute, pasodinki
Tu baltų gražių gėlių,
Mūsų meilė kad nemirtų
Su manim kape kartu.*

ANT DELNŲ

*Ant saulėn ištiestų delnų
Kolonas spindulių nešu
Ir nuo pat žemės lig dangaus
Aš rūmus spindinčius stataus...*

*Per juos į mano širdį—kraują
Šventasis grožis atkeliauja
Ir siela buvus alkana —
Pražišta skambančia daina...*

RUDENS ELEGIJA

*O, kiek stebėtinų spalvų
Su šaltu rudeniu ateinal?.
Bet sieloj darosi gaudu,
Kai vėjai suokia liūdną dainą,
Kai krūvos lapų ir žiedų
Kapuosna, tarsi žmonės eina...*

*Menu, pavasari, tave
Žiedais baltaisiais vainikuotą,
Gegutę krykštaujant sodne,
Lakių kregždūčių šaunią puotą
Ir valtis plaukiant Nemune
Bangoms sidabro paaukuotoms...*

*Ir, rodos, nuplaukė tada
Žiedai, jaunystė ir svajonės,
Gimtos padangės šiluma
Ir tie taip brangūs—mieli žmonės,
O liko vien tik aimana,
Palūžę dienos ir klajonės.*

PRANAS LEMBERTAS, poetas, teisininkas, Boston, Mass.

PRANAS LEMBERTAS, poet and lawyer, Boston, Mass.

"Tau, sesute, puikios gėlės" yra vienas iš populiariausių mūsų naujųjų liaudies dainuojamų dainų, skambančių greta su Gražių dainelių daug girdėjau, Ko liūdi, berželi, Neišeik, neišeik tu iš sodžiaus arba Aš verkiau parimus... Ją dainuoti pradėjo karinis jaunimas, išnešiojęs po visą Lietuvą. Per laiką teksto žodžiai šiek tiek pakeisti, gi autorius — nebeprisimenamas.

Autorių prisiminti davė progos šių metų dviguba jo — 40 metų spaudos ir 60-ties metų (g. 1897. 9. 18) amžiaus sukakties šventė. Pirmieji L. raštai pasirodė 1917 m. kan: J.. Tumo redaguojamam Tėvynės Sarge. Vėliau jis bendradarbiavo Trimite, Iliustruotoje Lietuvoje, Biržų Žiniose ir kt., rašydamas eiles ir teisės klausimais.

Konservatorijoje studijavęs muziką, Sutkaus studijoje — vaidybą, buvęs Vilkolakio dalyvis, iš profesijos teisininkas (ilgus metus buvo Biržų notaras), Pr. Lemberas, giliai poetinės sielos žmogus, momentais sušvintančius grožio atspindžius fiksavo eilėmis, laikydamasis tradicinės formos reikalavimų ir nenuitoldamas nuo liaudies kūrybos poetinių pradų. Išleido du poezijos rinkinius: Saulėtekiai, 1935, ir Baltija šaukia, 1947.

RISČIAU AKMENĖLĮ

*Risčiau risčiau akmenėlį
Aš didžių didžiausią!
Iš už kalno, tyrų smėlio
Krašto tolimiausio...*

*Risčiau risčiau akmenėlį
Aš kietų kiečiausią!
Kur auksinį jūros smėlį
Baltija mūs prausia.*

*Risčiau risčiau akmenėlį
Aš gražių gražiausią —
Atstatyti tėviškėlę
Mielą, mylimiausią.*

Pranas Lemberas

Pagal ką tik okupuotoj Lietuvoj išleistą knygą
"Ką mes matėme Jungtinėse Amerikos
Valstybėse ir Kanadoje"

AMERIKA EINA PRIE BANKROTO...

"Mes turime ją privyti ir pralenkli!"

Yra tokia Balio Gražulio apysaka "Lenktynės į kapus", — ten pomirtinėje kelionėje turčiaus karstas paveja neturtingojo, išdidžiai nori pro šalį pramauti, bet likimas taip padaro, kad abu karstai suguldomi į vargšo suklypusius ratus, ir abu kartu pasiekia amžinąjį poilsio vietą... Jei JAV valstybių "liaudis" užsigeistų pavyti "pranašiausio ūkio" kraštą Sovietų Sąjungą, žinoma, "lenktynės" baigtųsi abiem kaip toje Gražulio apysakoje. Laimė, kad JAV ūkis eina ne prie bankroto ir ne į kapus! Sovietų komunistai, jei tik nesubyrės ratai, JAV galės vytis šimtą metų!

Dvylikos parinktų sovietų ekskursija lankėsi 1955 metų vasarą.

Su kuo jie čia susipažino, ką "matė" ir kokius įspūdžius patyrė, aiškiau, tai yra oficialioji pusė. Svarbiausias uždavinys, kaip iš įkyriai knygoje šimtus kartų papūgiško kartojimo matyti, yra skleisti savo propagandinį melą, kad Sovietų Sąjunga yra nekaltas taikos trokšantis avinėlis, kad jų "liaudis" visiškai to paties tetrokšta kaip ir Amerikos "liaudis", ir kad Amerikos ūkis, kaip Leninas prieš 40 metų sakė, eina prie bankroto.

Iš kelionės po JAV-bių ūkius, jų terminų sakant, fermas, atrodo, kad visas amerikiečių ūkio gyvenimas, eina absoliučiai pagal genialiuosius Lenino nurodymus. Nors turistai iš pat pirmos dienos buvo apdalinę literatūra, nušviečiančia JAV pramonę ir žemės ūkio gamybą, bet ištikimieji partijos sūnūs, tiek patys stebėdami lankomas fermas, tiek, kaip jie sako, bandydami bendrais bruožais nušviesti žemės ūkio gamybą ir darydami išvadas, visur laikosi įsikibę savo pranašo ir savo šlovingosios partijos sapaliojimui.

Tų dviejų rūšių ginklais apsišarvavę, kad realybės nematytų, raundon akinius užsidėję, turistai važiuo iš vienos valstybės į kitą.

Bet tegu kalba ekskursijos vadas ir knygos autorius Mackevičius.

"Mes buvome turtingose valstijose, kurios vadinamos "Amerikos perlu" (ypač Ajova). Kartais, kai stebi fermą iš šalies, atrodo, kad čia gyvena dvarininkas. Dviejų aukštų namas, aplink namą gėlių darželis, sodelis, čia pat ganosi 20—30 karvių... Priėmė arčiau, susipažinti su fermeriu — didelės pūslės rankos, apsilvėjęs kukliai. Kai išsikėlė — pasirodė, kad ferma ne jo, kad jos savininkas gyvena kur nors Filadelfijoje, Čikagoje arba ferma priklauso stambiai asociacijai, o jis yra tik nuomininkas ir už pusę pelno dirba po 13-14 valandų per parą, stengiasi išeiti į žmones. Jis stengiasi sutaupyti pinigų, įsigyti savo fermą ir pradėti gyventi turtingai."

Kad Lietuvos kolūkin suvarytus ir nuskurdintus gyventojus neapimtų "buržuazinis" noras tam amerikiečiui jo laisvės, savarankiškumo ir siekimų pavydėti, specialistas Mackevičius tuoj priduria ir tęsia:

"Tačiau daugelis nuomininkų šio tikslo nepasiekia..." nes "daugiau kaip 42 procentai fermerių (nuomininkai ir daliniai savininkai) nuomoja sklypus."

Kaip tie nuomininkai verčiasi, kodėl jie vis dėlto sklypus nuomoja (juk nei partija, nei vyriausybė to daryti juos neverčia), agronomas Mackevičius savo skaitytojams nė nebando užsiminti. Jis tik skuba duoti "bendrąs bruožas" pavydžius, ištrauktus iš tūkstančio viena.

"Mums teko matyti fermerį, kuris nuomoja 64 hektarus žemės iš savo tėvo ir jam už tai moka pusę pelno. Kitos dar sunkesnės sąlygos, negu tokios "tėviškos, kai fermeris moka ne pusę grynojo pelno, bet pusę viso derliaus."

Kiek to pusė derliaus ar pusė pelno, technikas Mackevičius skaitytojui nė puse burnos neprasižioja. Jis žino, kad sovietinio kolūkio darbininkas visą derlių ir visą pelną turi atiduoti ant jo galvos sėdintiems partijos bonzoms. Jo "darbdienio" uždarbis visokiais būdais nukarpomas, jam neleidžiama turėti nieko "savo", ir kad išsilaikytų gyvas, jis net sau maistą turi "vogti".

"Gamybos koncentracija, smulkiųjų fermerių ūkių išstumimas dar kartą patvirtina Lenino nurodymus", traukia toliau savo giesmelę autorius ir priduria: "Mes, žinoma, stengėmės išstudijuoti geriausias fermas, kur galima rasti mums naudingų ūkio tvarkymo būdų ir metodus, mums krito į akis ir fermerių gyvenimo tamsiosios pusės."

Keista komunistinė logika: tais metodais vadovaudamiesi amerikiečiai ūkininkai nusibankrutuoja, o sovietiniai vergai juos vartodami privys ir pralinks kapitalistinę Ameriką! Yra tačiau toje "logikoje" ir krislelis tiesos. "Amerikos ir Kanados specialistai, kalbėdamiesi su mumis, daug pasakojo apie fermų sustambinimą. Į tai jie žiūri kaip į svarbų, pažangų reiškinį, turintį didelės reikšmės fermerių ūkiui gerinti: stambesnėje fermoje geriau išnaudojamas darbas ir kapitalas, sumažėja gamybos kaštai produkcijos vienetui. Žinoma, šiuo atveju jie nekalbėjo apie likimą tos milžiniškos masės fermerių, kurie yra kapitalistinės gamybos koncentracijos aukos." Paskutieji žodžiai, be abejo, paimti iš sovietinės praktikos: "milžiniškos masės" kolchozinių aukų ten arba pusbadžiu gyvena po enkavedisto padų savuose kraštuose arba miršta išvaryti į tolimą Sibirą. Įdomu būtų žinoti, kur tos amerikiečių aukų "milžiniškos masės"?

Pagal tą pačią geležinę prieštaravimų logiką, Mackevičiaus žodžiais "dar labiau aiškėja milžiniškas mūsų socialistinės žemės ūkio sistemos pranašumas. Mūsų kolūkiai ir tarybiniai ūkiai, kaip stambios įmonės, gali per trumpą laiką padidinti žemės ūkio produktų gamybą ir sumažinti gamybos kaštus, be to, nuolatinis gamybos augimas kelia tarybinių valstiečių gerovę."

Ir ne tik didelės fermos kenkia Amerikos valstiečių gerovei — net ir traktoriaus "išdirbis tarybiniuose ūkiuose žymiai didesnis, negu amerikiečių fermose".

Ne viską autorius mato, kaip jis sakosi, iš "juodosios pusės", bet reikia stebėtis jo išmankštinta leninis-

tine dialektika, balta paversti juodu. Tik skaitykime!

"Iš viso fermerių aptarnavimas gerai sutvarkytas. Bet kuriame nedideliame miestelyje jūs rasite fermeriams aptarnauti: 3-4 mašinų ir atsarginių dalių parduotuves, 3-4 ir daugiau degalų pardavimo kolonėlių, įvairių firmų parduotuves, viena per kitą besistengiančias parduoti savo prekes. Kiekviena šių firmų ne tik išsiunčia fermeriui reikalingą atsarginę dalį arba atsiunčia mechaniką, kad padėtų suremontuoti. Ji taip pat gali atsiųsti, kartu su stūmokliu arba kuria nors kita atsargine detale, ir televizorių, ir apamai betkokį daiktą, apie kurį fermeris būtų bent kiek užsiminęs. Be to, firma nereikalauja iš karto pinigų. Tačiau ateis laikas, ir iš fermerio bus pareikalauta užmokėti, o pinigų jis tada gali neturėti. Svarbiausias tokio aptarnavimo tikslas yra įbrukti fermeriui prekę. Iš pradžių viskas atrodo puikiausiai; imk, įsigyk, pinigų dabar mokėti nereikia. Bet štai ateina mokėjimo terminas, o pinigų nėra. Veikia kapitalizmo dėsnis: ferma parduodama iš varžytynių, ji pereina klestinčio fermerio arba stambios firmos nuosavybėn. Fermeriui nelieka nieko kito, kaip tik eiti bernauti, parsisamdyti į Kalifornijos citrusinių plantacijas."

Ar bereikia geresnės propagandos komunistinei santvarkai: amerikietis fermeris atvaizduotas kvailėsnis negu rusiško čebato aulė... Kai turi pinigų, jis už prekę nemo-ka, bet laukia, kada firma paprašys, o firma, nekvalia, ji paprašo kaip tik tada, kai fermeris pinigų neturi.

Bet kad fermeris ilgiau pasikankintų, jis ir pinigų neturėdamas dar kurį laiką gali paūkininkauti. "Tarp kitko čia mes susipažinome su privataus banko darbu. Krito į akis, kad gauti iš banko pinigų fermeriui beveik visai nereikia gaišti laiko. Jis prieina arba privažiuoja mašina prie langelio, paduoda banko tarnautojai čekį, ir jam čia pat, be jokių rašinėjimų, išduodama iš jo indelių reikalaujama pinigų suma." Kam toks patogumas? Aišku, vien tik tam, kad fermeris greičiau visus pinigus išleistų, skolų nebegalėtų mokėti ir bankrutuotų.

Rašydamas konkrečiai apie ūkius, jų didį, sėją, galvijus, darbo techniką, tręšimą, derlių etc. autorius taip operuoja daviniais ir skaičiais, kad "kvailas nieko nesuprastų, o gudrus nieko nesakytų". Iš to, kad jis nedaro jokių išvadų, galima numanyti ir spėti, kad visa tai, ką jis paduoda skaitytojui, ar apie galvijų maitinimo racionalizavimą, ar apie karvių melžimą, ar apie kitus fermų darbus, visa tai sovietams yra siektina kaip tolima žvaigždė, apie kurią jie tik svajoti savo vergų darbininkų sistemoje tegali.

Po daugybės tylių konstatavimų, su niekuo nelyginamų davinijų ir skaičių, Mackevičius tik tiek tegali nuraminti savo namie sėdinčius partijos pirmeivis: "daugelis kombainų nepadarė mums didelio įspūdžio", arba "Mes nepatenkinti bulvių kasimo kombainais", arba labai apamai — "Mes taip pat matėme ne mažą mašinų, kurios savo kokybe ir tobulumu žymiai atsilieka nuo mūsų." Ar jie tas mašinas matė ūkiuose nebevertojamas, ar kur šiukšlynuose kaip niekam tikusį laužą, Mackevičius neužsimena, nors šiaip jau jis mėgsta pajuokauti.

Autorius užsimena, kad jie buvo klausinėjami, kokia yra darbo apmokėjimo sistema kolūky, kiek darbininkas gauna ir kaip jis gali pragyventi, kiek kolūkietis gali turėti savo sklypo ir pan., tačiau neuž-

simena nė ką atsakė, nė kaip amerikiečiams tas rojiškas gyvenimas patiko. Jis, kalbą nusukdamas į šalį, ima pasakoti niekus ir savo skaitytoją "užbovyti".

Pvz., jis rašo:

"Pradėdami spaudos konferenciją, mes paprastai įspėdavome mūsų klausytojus, kad esame grupė agronomų, inžinierių, zootechnikų, itin speciali žemės ūkio delegacija. Norėtusi, kad klausimai atitiktų mūsų misiją. Visi dalyvaujantieji tam pritardavo. Nepaisant to, daugybė klausimų neturėjo nieko bendro su žemės ūkiu. Buvo net tokių klausimų: kaip jums patinka amerikiečių moterų šukuosenos arba, kaip jūs vertinate vienos ar kitos Amerikos artistės grožį. Atsakyti į tokius iš pirmo žvilgsnio nekaltus klausimus buvo gana pavojinga. Pavyzdžiui, privataus pokalbio metu su vienu mūsų delegatu korespondentas paklausė, ar jam patinka artistė Džeim Rasel, kurią kai kurie delegatai buvo matę kinofilme. Nepatyręs draugas juokaudamas atsakė, kad ši kino žvaigždė jam ne visiškai patinka. Atsakymas tuojau pat buvo išspausdintas laikraščiuose, norint supykdyti mus su Džeim Rasel garbintojais."

Didesnius naivuolius arba tokius nuduodančius sunku ir įsivaizduoti.

Kad delegacijai rūpėjo ne tiek kukurūzai, karvės, kiaulės, mėsos, javai ir arbūzai, matome iš tiesiog primygtino taikos ir gero Sovietų Sąjungos su J. Amerikos Valstybėmis "sugyvenimo noro" deklamavimo. Ir kaip tuo netikėsi, kad kai "tarp kitko" jiems Nebraskoje pasiūlė apžiūrėti atominės bombos bandomojo sprogimo sugrąžinto namo ir detales", jie atsisakė, nes juos domina "ne tai, kas susiję su karu ir griovimais", jie galvojo "apie taiką ir ekonominį lenktyniavimą su amerikiečiais..."

Atvykus į Teksasą, taikos mylėtojas rašo: "Čia norisi papasakoti apie Teksaso gyvulių augintojus — kokie jie vaišingi, kaip domisi Tarybų Sąjunga, kaip nori draugauti su tarybiniais žmonėmis." Skaitai žmogus šias eilutes ir galvoji: na, pažiūrėsime kaip ir kas tuos Nikitos pasiuntinius vaišino ir apie kokį "draugavimąsi" jie ten kalbėjo?

O tarybinis svečias nė nemirktelėjęs rašo toliau: "Ryšium su kelione į Teksasą itin krito į akis būdingas daugeliui amerikiečių bruožas: savotiškas, gal būt, kiek naivus savo valstijos "vietinis patriotizmas".

Kur gi ne! Sovietiniam svečiui labiau patiktų, kad amerikiečių patriotizmas būtų ne vietinis, bet sovietinis!

"Kai mes buvom Ajovos valstijoje, vietiniai gyventojai labai gyrė savo kukurūzus, gyrė savo valstiją, sakė, kad Ajova — geriausia Amerikos valstija, kad Ajova indėnų kalba reiškia "puiki šalis", "pažadėtoji žemė". Jie dainavo dainas apie tai, kad geriausi kukurūzai Ajovoje, ir drauge aukštai kilėjo rankas. Ir mes kartu su ajoviečiais per dvyliką lankymosi valstijoje dieną pradėjome tikėti tuo, ir taip pat dainavome dainas apie kukurūzus, ir taip pat aukštai kilėjome rankas."

"Bet kai tikrai mes pervaziavome Misuri upę, ir patekome į Nebraskos valstiją, tai sveikindamas mus prekybos palatos prezidentas taip pasakė: 'Jūs geri vyrai ir mums labai patikote. Bet mums nesuprantama: ką jūs galėjote veikti 12 dienų tokioje nuskurdusioje valstijoje, kaip Ajova?' "

"Kai pradėjome pasakoti, kad ten mes sutikome gerų žmonių, kad ten labai šilta, tai mums buvo atsakyta

kad esą šilumą į Ajovą nueina iš Nebraskos, kad Nebraska — tai "tikroji" valstija.."

"Patekę į Teksasą, mes susidūrėme su tais pačiais reiškiniais."

Papasakojęs porą labai nevykusių anekdotėlių, sovietinis patriotas Mackevičius apie Teksasą duoda tokią reziumuojantį "vaizdą": "Kai aš buvau Teksase, mūsų delegacija susipažino su Pietų Dakotos valstija." Ir toliau pasakoja apie Dakotos kukurūzų, kviečių ir paršelių ūkį. Kur dingo Teksasas? Taip ir norisi tą delegacijos vadą paklausti: ar jūs amerikiečius, ar savo piliečius laikote paršeliais, ar paprastų paprasčiausiai tokie esate patys?

Koks pilkas, skurdus, tiesiog pasigailėjimo vertas Amerikos šalies ir ūkio pavaizdavimas žodžiais, toks pat jis knygoje ir fotografijomis. Tikslas suprantamas: sovietinis skaitytojas neturi susižavėti nei Amerikos kraštu, nei jo ūkiu.

Pasidžiaugęs, kad delegaciją visur lydėjusi "Ženevos dvasia", kad jos nepajėgė sudrumsti net kai kur juos plūdę, mėginę surengti provokacijas, nešiodami su antitarybiniais šukiais plakatus "krūvelės tėvynės išdavikų — perkeltųjų asmenų"...

Tačiau tos demonstracijos padarę pasigailėtiną įspūdį ir sukėlė didelį amerikiečių ir kanadiečių pasipiktinimą(!).

Kas ir kokią pasipiktinimą sukėlė, mes, JAV-se gyvenantieji, ne tik tos, bet ir kitų delegacijų lankymąsi matę, atsimename. Vargu ar tuo patikės ir lietuviai skaitytojai okupuotoje Lietuvoje, kurios ūkį sugriovusių "specialistų" atstovas rašo: "Mes žinome, kad JAV — turtinga šalis. Žinoma, kad pagal pramonės gamybos dydį TSRS užima antrąją vietą po JAV. Tačiau kas gi nemato, kad savo augimo tempais mūsų šalis seniai ir toli pralenkė Jungtines Amerikos Valstybes." Še, tau, boba, ir ragaišis!

O tos minties galas užriestas dar gražiau: "Mūsų šalies liaudies ūkis vystosi planingai; čia nėra krizių ir nedarbo. Tuo tarpu JAV ekonomika vystosi su pertraukomis, jai grėsia krizio pavojus. Amerikos fermeris keliai ir užmiega su viena min-

KNYGOS IR AUTORIAI

Į literatūrą ateina naujas vardas

Taip galime pasakyti apie naują rašytoją Ireną Joerg Naudžiūnaite, parafrazuodami jos knygos vieną iš gražiausių mūsų literatūroje pavadinimų — Taika ateina į slėnį.

Iki šiol autorė buvo žinoma iš trumpų apysakėlių periodikoje. Šis romanas turėjo pasirodyti tuojau po II pas. karo, prieš keletą metų skelbtos jo ištraukos; pagaliau Nidos knygų klubas štai jį patiekė kuklaus pavidalo leidiniu.

Su didžiausiu įdomumu imame ypač naujo autoriau knygą. Taip sutiko skaitytojas ir Irenos Joerg romaną. Jo turinys visiškai "nelietuviškas", jis bendrai žmogiškas. Jau turėjome mūsų literatūroje bandymų atskleisti nacių psichologiją. Irenos Joerg romane susiduriame su asmenimis (austrais), kuriems nacizmas buvo uždėjęs leteną, kaip ir kitoms vokiečių nacių pavergtoms tautoms.

Veiksmas vyksta viename Tirolio bažnytkaimy, tikriau pasakius, to bažnytkaimio viešbuty, baigiantis II-jam pas. karui. Vyr. veikėjas — iš Vienos kilęs austras gydytojas, sužeistas į koją ir atvykęs čia sveikėti bei laukias karo pabaigos. Čia gydytojas susitinka ne tik su viešbučio savininko visa šeima (slepia-mas sūnus nuo Hitlerio kariuome-

timi: ar išgyvens jis, ar jo neuždusins žemės ūkio produktų kainų kritimas, jo vartojamų prekių kainų pakilimas, ar nesuries jo skolų ir mokesčių našta? Tarybinis kolūkie-tis išvaduotas nuo tokių rūpesčių."

Kad "tarybinis valstietis" lietuvis "išvaduotas" iš visko gero, ką jis buvo pasiekęs nepriklausomybės metais, čia Mackevičiaus tiesa, bet su kokiomis mintimis lietuvis keliai ir užmiega, šis "itin specialios" delegacijos vadas patirtų tik tada, jei jis su savo "tovariščiais" atsigultų į to valstiečio lovą.

A. Ruzgaitis

nės yra vienas iš romano labiausiai intriguojančių epizodų), bet ir su viešbučio gyventojais karo pabėgėliais, kaip Bulgarijos grafas, Vienos advokato žmona, baronienė, žavi, bet klatinga prancūzaitė Nanette, vokiečių kryžiaus riteris, amerikiečių kariuomenė ir jos leitenantas, keli kiti vietos gyventojai... Iš tų asmenų, grupuodama juos apie minėtą viešbutį ir ten sustojusį gydytoją (kuris pirmuoju asmeniu pasakoja visą istoriją) autorė vysto net kelias intrigas, pina situacijas, sprendžia psichologines ir primestos ideologijos bei santvarkos problemas, sukuria romano fabulą, kuri skaitytoją pagauna nuo pirmųjų veikalo puslapių.

Romanas baigiamas gydytojo ir viešbučio savininko dukters išryškėjusia meile, kuriai tenka praėti labai daug "povandeninių uolų" ir kliūčių.

Gera išbaigtas romanas rodo autorės sugebėjimą raizgyti, megzti ir narplioti kiek situacijas, tiek ir psichologines personažų sielos problemas. Visi asmenys ryškūs, turį savo individualius bruožus. Baigiant, nė vienas nepaliekamasis "vidury lauko", viskas sutvarkoma pagal gerų romano tradicijų reikalavimus. Skaitytojui niekur netenka suabejoti "tikrumu". Skaitydamas stebiesi, su kokių pažinimu autorė vaizduoja amerikiečių karius ir jų elgseną. Iš kelių bruožų sukurti žmogaus charakterį, tai yra didelė rašytojo dovana. Ji rodo autorės erudiciją ir garą kitų tautų pažinimą. Su tokiu pat įdomumu ir tikrumu sukurta ir Tirolio kalnai, gamta bei visa aplinka.

Romano kalba gera, pasakojimas be ypatingų puošmenų, taupus, bet gyvas ir vaizdus.

Įdomumu ir stiprumu romanas nenori nusileisti kiek anksčiau tos pačios Nidos išleistam panašaus didumo romanui Kaimietiškoji psalmė.

Autorei linkėtina kūrybinės energijos netrukus duoti naujų kūrinių.

Irena Joerg, **Taika ateina į slėnį**. Romanas. Išleido Nida, London, 1957.

Xerxes

— **Vinco Krėvės vardo literatūros premija**, skiriama kas dveji metai, už 1955 ir 1956 m., š. m. rugsėjo 4 d. posėdyje paskirta **Jonui Mekui** už knygą "**Semeniškių idilės**". Jury komisiją sudarė: dr. H. Nagys, B. Ciplijauskaitė, B. Pūkelevičiūtė, K. Veselka ir J. Kardelis.

Iš atrinktų veikalų paskutiniai kandidatai buvo šie 3: J. Meko Semeniškių idilės, A. Barono Sodas už horizonto ir E. Gruodžio Aguonos ir smėlis.

J. Mekas, kilimo nuo Biržų, rašyti pradėjo dar Nepriklausomoje Lietuvoje, bet labiau pasireiškė tremtyje. Rašo eilėmis ir proza. Redagavo jaunųjų debutantų mimeografu leidžiamą laikr. Žvilgsniai. Kartu su broliu Adolfu išleido pasakų rinkinį ir dalyvavo dviejose jaunųjų autorių "Prozos" knygose. "Semeniškių idilės" pirmą kartą išleistas prieš gerą dešimtį metų Vokietijoje (mimeogr. leidiniu), vėliau papildytos išspausdintos "Aidų" žurnale ir po to išleistos atskirai.

Atvykęs į JAV, J. Mekas gyvena New Yorke ir dirba filmų foto meno srityje. Prieš trejetą metų suorganizavo anglų k. žurnalą FILM CULTURE, kurio jis yra vyr. redaktorius ir leidėjas. Šis kas du mėn. išeinąs žurnalas rūpinasi pakelti filmų kultūrą, yra nepriklausomas nuo jokių bendrovių, iš filmų pirmojoje vietoje reikalauja meno. Rašytojų mėnesiniam laikrašty IN-TRO Bulletin J. Mekas veda filmų skyrį.

— **Kazys B. Kraučūnas**, Florida, rugsėjo 28 d. atšven 75 metų amžiaus sukaktį. Sukaktuvininkas į JAV atvyko prieš 50 metų, daug darbavosi lietuviybės dirvoje, dalyvaudamas meninėje veikloje ir liet. spau-

Kilogramas sviesto...

Atkelta iš 8 psl.

Mašinos ūžia.

Kaminėtas sunkvežimis paleidžia benziną, pro dūmus vieni kitų nebematome. Sunku kvėpuoti. Nebeatskiriu, kur kaimynės kalba, kur benzino dūmai.

— Gal einam? Nemalonu čia, — pasakau.

Jie atkalbinėja. Girdi, smarvė praeis, ir vėl bus kaip buvę. Aš, matyt, dar nepripratus prie Amerikos oro.

— O, tiesa, — jis šūktelia, — kodėl aš neatsakiau į jų laišką, jiems tik ką išlipus į krantą. Aš turėjau tą laišką gauti. Jie tada taip džiaugėsi, taip džiaugėsi! Bet ir nelengva buvę. Kartais manę, kad visi juos bus pamiršę. Bet pasirodė, kad ne. Yra gerų žmonių pasaulyje, yra.

— Ir pasaulis toks mažas, — nu-dailino įnai.

— Tikrai, visai mažutis, — atsa-kiau.

Ei! Bet kodėl aš jiems padėjęs? Tai greičiausiai aš esąs iš tų, gelbsti ir menkai pažįstamus.

— Tikrai, kas galėtų sakyti, kaip nutinka! O mes jau ir buvom primiršę jus...

Turbūt, pravažiuoja visa virtinė rūkstančių sunkvežimių, nes mane ima dusinti.

Einame į namus. Aš vidury, jie iš šonų įsikibę į mano rankas, kaip dažnai darome lydėdami svečią.

Einame koja kojon. Ji siaurina žingsnius, pasimeta. Pradeda cip-senti, paleidžia mano ranką. Jis te-belaiko mane už parankės.

— Aš tau noriu vieną dalyką pasakyti, — prakalba jisai. — Žinai, ant širdies nešioti nenoriu, geriau pasisakyti, bus lengviau abiem. Mat, aš niekam nenoriu būti skolingas. Nenoriu, kad ir kiti būtų man skolingi. Taigi. Gal jau pamiršai, bet kartą, vokiečių okupacijos metais svečiavaisi pas mus, per Velykas. A, ne tiek svečių buvo, ne tiek bus. Tiek to. Gal kada mes pas tave svečiuosimės. Bet aš atmenu, pačiam išvažiuojant įdavėme kilogramą sviesto. O jei prisimeni, tais laikais tokie daiktai griuvuose nesimėtė. Dabar mes čia kuriamės, norėtume kokią gūžtelę įsitaistyti, tai aš galvoju, kad vardan mūsų buvusio ir būsimo draugiško sugyvenimo ar negalėtum dabar už tą kilogramą sviesto atsilyginti. Procentų jau neskaitysim, ką čia...

doje. M. Petrausko operoje Eglė žalčių Karalienė dainavo, vaidino Velnio išradėjo rolę ir kt. Bostono Gabijos choras jį išrinko garbės nariu.

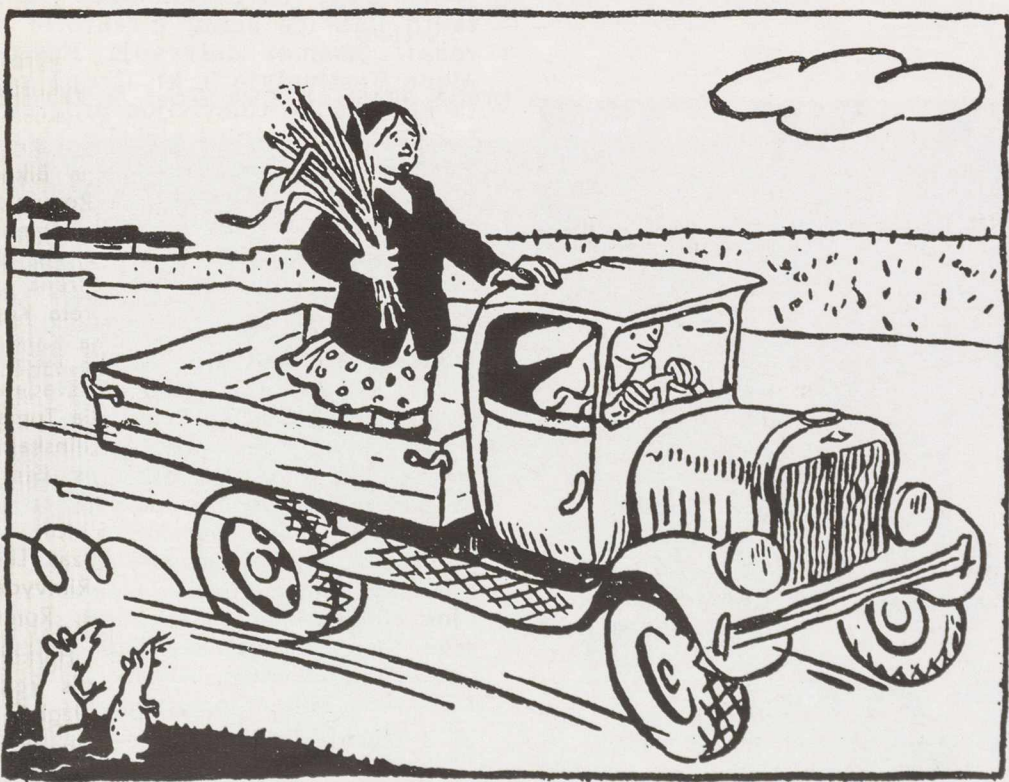
Reikšdamasis literatūroje, rašė humoristines eiles, pasirašydamas slapyvardžiu KaBiKas ir kt. 1950 išleido tokių linksmų eilių rinkinį "Iš dūminės lūšnėlės, o savo gyvenimo nuotykius surašė atsiminimose "Siauroju takeliu", kurie buvo spausdinami "Naujienose" ir vėliau išleisti atskirai.

Atsiųsta paminėti

J. Narūnė, **Gintarėlė**. Legenda. Spalvotais piešiniais iliustravo dail. V. Stančikaitė. 24 psl., didelio formato. Išleista Kolumbijoje lietuvių ir ispanų kalbomis.

Lietuvių Beletristikos Antologija. I dalis. Redagavo Bern. Brazdžionis. Išleido Lietuviškos knygos Klubas, Chicagoje. 608 psl. Kaina \$7.00. Viršelio aplanką piešė dail. R. Viesulas.

Antologijoje yra 49 autorių beletristikos ištraukų nuo Daukanto iki M. Aukštaitės. Duodaama kiek. rašytojo biograf. ir bibliografijos trumpi faktai ir kūrybos apibūdinimai.

— Вот и весь наш урожай кукурузы.

Рис. Л. САМОЙЛОВА

"Štai ir visas kukurūzų derlius!" Toks parašas rusiškai po šia karikatūra, išspausdintą okupuotos Latvijos rusiškam laikrašty. Tais metais JAV-se lankeši sovietų agronomai ypatingą dėmesį kreipė į šio krašto kukurūzų auginimą (Žiūr. straipsnį Amerika eina...)

"Alas, this is our entire crop of corn." The cartoon taken from the Soviet occupied Latvian Press.

NUO VAIKO IKI JAUNUOLIO

Onos Ivaškienės Tautinių šokių grupės Bostone dvidešimtmečiui paminėti

PETRAS BLIUMAS, So. Boston, Mass.

Bostono lietuvių tautinių šokių šokėjų grupės įsteigėja ir nuolatinė jos vadovė bei mokytoja visą laiką buvo ir tebėra Ona Pivorinaitė-Ivaškie, didelė lietuvių patriotė, visuomenininkė, gerbiama visų senųjų lietuvių amerikiečių ir dabartinių, buv. D. P. ateivių, respectuojama amerikiečių. Tai gyva, judri, sumani, visada giedrios nuotaikos, nepalūžtančios energijos, gražiai lietuviškai kalbanti moteris.

Gimusi Bostone, ji augo Lietuvoje, Nemunaitėje, prie gražaus skardingojo Nemuno ir rytų aukštaičių Svedasuose, tylių, žavingųjų šilų šalyje. Baigė Svėdasų pradžios mokyklą, Užpalių vidurinę mokyklą ir Utenos Saulės gimnaziją, gaudama ne tik mokslą, bet ir prisikeliančios Lietuvos dvasią, kuri ją lydėjo ir tebelydi ir čia Amerikoje.

Jauna vėl grįžusi į Ameriką, į Bostoną, nematydama čia lietuviškose programose jokių lietuviškų žaidimų, šokių, deklamacijų ir tautinių drabužių, prie ko Lietuvoje buvo pripratusi, labai jų pasigedo ir pasiilgo. Todėl netrukus ji surinko būrelį vaikučių, juos išmokė lietuviškų žaidimų ir deklamacijų ir aprenė tautinių motyvų drabužiais. Tai labai patiko ne tik žiūrovams, bet ir patiems vaikučiams.

1937 m. lapkričio 25 dieną Lietuvos Dukterų Draugija Bostone pakvietė suruošti žaidimus šv. Petro liet. parapijos salėje. Pakviestoji surado 20-tį 5—7 metų amžiaus vaikučių lietuviukų ir juos paruošė šokti maršus ir žaidimus. Visi buvo apsirengę taut. drabužiais. Vadovavo šokių vedėjos septynerių metų amžiaus sūnus Algimantas. Pasirodymas pasisekė: visi susižavėjo, močiutės ir tėveliai net verkė — niekas iki šiol čia nebuvo matę tokio tautinio, savo širdžiai artimo vaizdo.

Nuo to parengimo O. Ivaškie vadovaujamoji šokėjų grupė Vasa-

rio 16-tos dienos ir kt. progomis pradėjo keliauti net po kitus miestus, atlikdama programą lietuviškų kolonijų parengimuose.

1939 m. grupė dalyvavo Bostone "Darbininko" radijo gegužinėje, kur šoko Aguonėlę, Klumpakojį, Noriu miego, Suktinį ir atliko žaidimų vainiką ir mankštą su tautinėmis vėliavėlėmis. Tuo metu čia dalyvavo iš Lietuvos atsiųsta M. Baronaitė tautiniams šokiams New Yorko pasaulinėje parodoje paruošti. Ji grupės šokiais susižavėjo, sakėsi to net Lietuvoje nemačiusi, ir per 2 savaites padėjo Ivaškienai paruošti Kalvelį ir Kubilą, kuriuos grupė pašoko New Yorko pas. parodoje.

1940 metais Ivaškie jau turėjo dvi grupes: vaikų ir jaunimo. Dalyvavo įv. liet. parengimuose Bostone ir visoje Naujojoje Anglijoje. Grupei itin sekėsi. Nuo 1943 m. ją ėmė kviestis į N. Anglijos liaudies šokių festivalius, kur šokėjų grupei taip pat labai gerai vykdavo.

Aukščiausią laipsnį šokėjų grupė pasiekė po 1948 metų, kada į Ameriką ėmė plaukti tremtiniai lietuviai, ir jų vaikai labai noriai rašėsi į grupės šokėjų eiles. Dabar grupę sudaro beveik visi naujųjų ateivių vaikai ir jaunimas: iš 100 šokėjų tik 3 tėra senųjų am. liet. vaikų. Grupė paskirstyta į 4 grupes: 3—6 metų amžiaus, 7—10 metų, 11—13 metų ir apie 40 jaunimo po 10 porų kiekvienoje grupėje.

Reikia pastebėti, kad ligi šiol t. šokių gr. vaikų šokėjų neturėdavo. Nusižiūrėję į lietuvius, vaikų grupės sudarė švedai ir lenkai.

Ypač pažymėtina grupės populiarumas amerikiečiuose. Ji 5 kartus dalyvavo nacionaliniame festivalyje Philadelphiaje, Missourio ir Clevelande; vieną kartą per metus dalyvauja N. Anglijos liaudies šokių organizacijoje tautiniams šokiams popularinti ir jiems kolegijas įvesti (pati vedėja Ivaškie yra įv. tautų liaudies šokių direktorių sąraše); kasmet dalyvauja Bostono Meno Festivalyje ir kt. Grupė keletą kartų šoko televizijos programoje, specialiai minint birželio 14-tąją. Pernai tam reikalui buvo išrinkta viena tauta atstovauti visoms, ir tai buvo Ivaškie šokėjų grupė.

IVAŠKIENĖS TAUTINIŲ ŠOKIŲ vyresn. grupė, dalyvavusi šiais metais vykusioje tautinių šokių šventėje Chicagoje.

Dalyviai: Rita Ausiejūtė, Aldona Biknevičiūtė, Irena Bartašiūnaitė, Romualda Bauzdžiūnaitė, Danguolė Duobaitė, Danutė Gimbutaitė, Danutė Gedmintaitė, Irena Jarušauskaitė, Laimutė Jakutytė, Loreta Kontrimaitė, Audronė Kubiliūtė, Laima Katauskaitė, Nijolė Makaitytė, Norma Razvadauskaitė, Glorija Razvadauskaitė, Dalia Tumaitė, Danutė Venckutė, Aldona Žilinskaitė, Algis Adamkaitis, Bronius Banaitis, Gintaras Čepas, Gediminas Ivaška, Vincas Jakutis, Algimantas Kriščiūnas, Juozas Leonavičius, Zenonas Leonavičius, Rimvydas Liutkevičius, Gediminas Margaitis, Romualdas Paukštys, Vytautas Strolia, Herkulis Strolia, Gediminas Skabeikis, Laimis Vencus, Romas Venckus, Rimtautas Vizgirda.

LITH. FOLK-DANCE GROUP, Boston, Mass. participated in the folk-dance festival in Chicago, Ill.

ONA IVAŠKIENĖ, Bostono lietuvių tautinių šokių grupės organizatorė, mokytoja ir vedėja. Šiame grupė švenčia 20-ties metų veikimo sukaktį (Žiūr. P. Blumo rašinį šiame psl.)

ONA IVAŠKIENĖ, organizer and teacher of Lithuanian folk-dance group in Boston.

Šiomet balandžio mėn. grupė su-ruošė tarptautinių šokių šventę, kur be mūsų, dalyvavo ir kt. tautų šokėjų grupės: tai buvo retas tau-ty solidarumo pasirodymas ir graži tautinio meno šventė!

Ivaškiens grupės 40 jaunimo da-lyvavo šiais metais įvykusioje Pir-moje liet. tautinių šokių šventėje Chicagoje. Ji vienintelė grupė pasi-ruošė ir sušoko visus šventės šokių repertuare numatytus 16 šokių ir priedo pašoko dar lig šiol nematytą "Čigonėlį", sukėlusį žiūrovų entu-ziazmą.

Šokių mokytis grupės renkasi kartą per savaitę.

Muzikinę dalį šokiams scenoje atlikdavo ir atlieka pati Ona Ivaš-kienė kanklėmis, du jos sūnūs Ry-mantas akordeonu ir Algimantas pianinu, o dabar dar prisidėjo bro-liai Herkulas Strolia smuiku ir Vy-tautas - akordeonu.

Išaugusi šokėjų grupė šoko ir šo-ka visus tautinius šokius — jų ligi 25: Aguonėlė, Aukštaičių polka,

IVAŠKIENĖS TAUTINIŲ ŠOKIŲ vyresniųjų grupė šoka Malūną (1956). Nuotrauka buvo įdėta į Boston Post laikraštį.

MRS. IVAŠKIENĖS folk-dance group performing Lithuanian dance "The Mill".

Blezingėlė, Čigonėlis, Gegutė, Jon-kelis, Kalvelis, Kazokėlis, merginų ir vyrų Kepurinė, Klumpakojis, Ku-bilas, Kupolis, Lenciūgėlis, Malū-nas, Mikita, Voveraitė, žaidimų vai-nikas, Žaselė, Žėkelis, Ziogeliai.

Septynių šokių melodijas — Ku-bilo, Malūno, Mikitos, Oželio, Rugu-čių, Suktinio ir šusto — išleido Her-mann, New York, liaudies šokių in-struktorius. Keturias į plokšteses įgrojo: kanklėmis O. Ivaškienė, pia-ninu Darius Lapinskas; akordeonu vedė Rymantas Ivaška, akordeonu pritariant Vyt. Stroliai, ir smuiku—Herkuliui Stroliai.

Per 20 gyvavimo metų grupė tu-rėjo ligi 1000 viešų pasirodymų, o tai yra beveik po kartą per savaitę. Beveik per visą tą laiką teichniki-niais reikalais ir propaganda spau-doje grupei padėjo Ivaška, grupės vedėjos vyras, miręs 1956 m. kovo 29, taip pat plačiai žinomas patrio-tas ir visuomenininkas. Šokiuose padėjo ir padeda sūnūs: jau minė-ti Algimantas ir Rymantas ir Gedi-

minas bei Vytautas — šokdami, apa-ratus tvarkydami ar mažiesiems vadovaudami.

Su šių metų Liet. Tautinių šo-kių švente Chicagoje Ona Ivaški-enė buvo nusistačiusi grupės pasiro-dymus suretinti. Ar ištesės? Jau po to dalyvavo pranciškonų vienuo-lyno šventėje Kennebunkporte, Minkų ir televizijos radijo geguži-nėje, kur pademonstravo visus Chi-kagoje per šventę šoktus šokius. Pa-kviesta dalyvauti Boston Public Park 300 metų sukakties įv. tautų liaudies šokių festivalyje ir NBC TV programoje.

20-tį metų Ona Ivaškienė su savo šokių grupe labai sėkmingai popu-larino lietuvių liaudies šokį sveti-moje padangėje, išauklėjo eilę gerų šokėjų, kėlė ir aukštino Lietuvos vardą savųjų ir svetimųjų tarpe. Tai yra vienas gražiausių mūsų tau-tinės veiklos pasireiškimų. Už tai jai ne tik JAV-bių lietuviškoji ben-druomenė, bet ir Tėvynė bus visuo-met dėkinga.

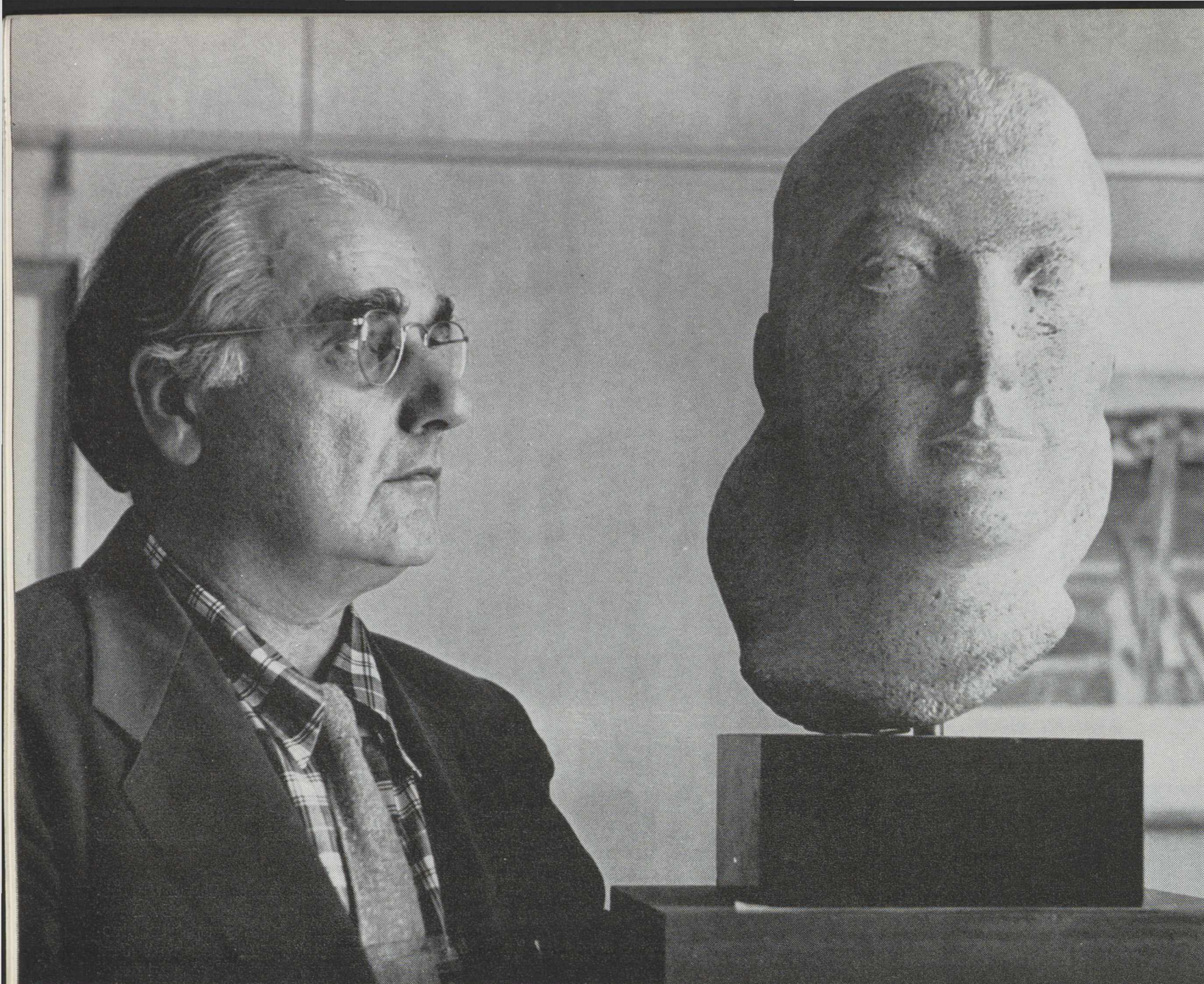

PATI PIRMOJI IVAŠKIENĖS suorganizuota vaikų šokėjų grupė, 1937 m. THE FIRST CHILDREN'S dance group organized by O. Ivaškienė.

DABARTINĖ IVAŠKIENĖS TAUTINIŲ ŠOKIŲ paauglių grupė.

MRS. IVAŠKIENĖS children dance-group now.

Skulptorius William Zorach savo darbo atelje prie skulptūros "Menininko duktė".
ARTIST WILLIAM ZORACH in his study.

WILLIAM ZORACH

Ižymusis Amerikos skulptorius iš Jurbarko

Skulptorius William Zorach gimė 1887 metais Jurbarko, Lietuvoje. Jam esant ketverių metų, tėvai persikėlė į Ameriką. Jau iš pat mažens Williams pajuto traukimą į meną. Pirmiausia susidomėjo tapyba. Dienomis dirbdamas litografijos kompanijoje dėl duonos karnio, vakarais ėmė lankyti meno mokyklą (Art School) Clevelande ir mokytis piešimo ir tapybos. Susitaupęs kiek pinigų, atvyko į New Yorką ir įstojo į National Academy of Design.

Atliekamam laiku Zorach uoliai studijavo Holbeino, Ingres ir Durerio kūrinius. Daug laiko praleisdavo Metropolitan muziejuje, kopijuodamas senuosius meistrus. Netrukus Zorachas savo darbais atkreipė savo mokytojo G. Bridgmano dėmesį. Pastarasis jam patarė nebelankyti akademijos, nes jis nebeturis ko joje išmokti, ir pradėti kurti savarankiškai.

Zorachas jo paklausė, ir 1910 m. išvyko pagilinti studijų į pasaulinį meno centrą Paryžių, kur tuo metu moderninio meno sąjūdis buvo pačiame žydėjime. Iš pradžių jis susidomėjo impresionizmu, bet netrukus jį metė ir nukrypo į Van Gogh

ir Gaugin. Sugrįžęs į Ameriką, sukaupė dėmesį į Cezanne.

Šiandieną Zoracho tapybos darbų mažai kas žino. Amerikiečių meno pasaulyje jis iškilo kaip vienas žymiausių skulptorių. Į skulptūros meną Zorachas pasinėšė 1917 metais, padaręs iš medžio tam tikrą dekoratyvinį drožinį, per kurį jis atrado savyje gilų plastinės formos pajautimą ir supratimą.

Nuo 1920 m. daugiausia laiko ir kūrybinio darbo jis skiria skulptūrai, kartu vis dar neužleisdamas ir akvarelės, už kurią 1932 m. Tarp-tautinėje Akvarelės parodoje Chicagoje gavo medalį ir 500 dolerių premiją.

Zorachas skulptūras daro iš sunkios medžiagos — akmenio, marmuro — kaip antikiniai graikai, ir rečiau iš medžio, kaip anoniminiai statulų išdrožinėtojai Europos bažnyčiose. Jis pirmasis įvedė Amerikoje šios rūšies meną. Savo kūriniams jis padarė milžinišką įtaką tiek savo amžininkams, tiek jaunajai skulptorių kartai.

Zorachas išeina ir už Amerikos ribų — jis yra laikomas vienu ori-

ginaliausių pasaulio skulptorių. Jo kūrinių forma pasižymi masyvišku ir rimtumu. Ji dvelkia blaiviu ramumu ir tam tikru didingumu. Jo skulptūros pasižymi antikinių skulptūrų išbaigtumu ir stipriu medžiagos valdymu.

Žiūrovas, stebėdamas jo kūrinius, pajunta kilnesnio ir vertingesnio pasaulio prasmę. Jaunystė ir motinystė, jėga ir pasiaukojimas, ramybė ir didingumas supa jo kūrinius ir ta dvasia nutelkia žiūrovą.

Nors kartais jo kūriniai pro reikšmingą gyvenimo formas alsuoja gilia misterija, jie nėra romantiškos pobūdžio, jie toli nuo mistikos — greičiau jie įkūnija gyvenimo misteriją.

Zoracho kūriniai puošia ne vieną Amerikos galeriją. Jo darbų turi — Metropolitan Museum, Chicago Art Institute, Baltimore Museum, University of Nebraska, San Diego Museum ir kt.

Už skulptūras jis yra laimėjęs 1931 m. Logan Medal ir 1.500 premiją, Chicago Art Institute premiją, Architektų Lygos pagyrimą ir daugelį kt. atžymėjimų.

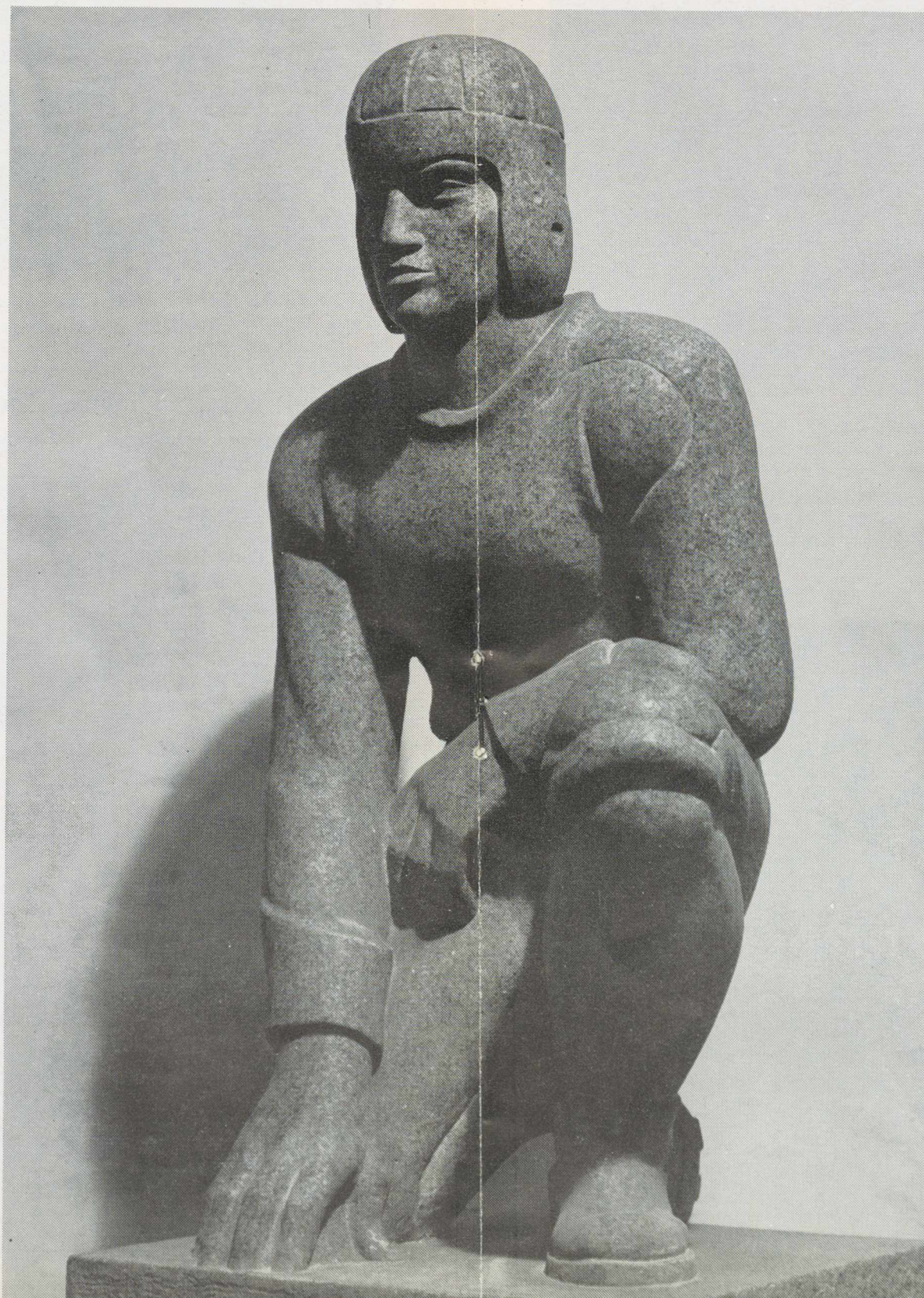

W. ZORACH Marguerite Zorach portretas
Portrait of Marguerite Zorach

William Zorach yra vienas iš Lietuvoje gimusių švietimtausių menininkų, kurie neužmiršta savo gimtojo krašto, kaip žymusis meno istorikas Bernard Berenson, modernusis skulptorius Jacques Lipshitz (gimęs Druskininkuose), jaunas mirties dailininkas impresionistas Ch. Soutine, mūsų jau minėtas Max Band, Arbit Blatas ir kt.

FUTBOLININKAS

Football Player by W. Zorach (Granite)

WILLIAM ZORACH

Motina ir vaikas / Mother and Child

Vienas žymiausių jo tautinių kūrinių yra Benjamin Franklino marmurinė statula, puošianti Washingtono Pašto Rūmus; spirit of the Dance skulptūra puošia Radio City salę; iš 1939 metų pasaulinės parodos liko jo tai progai sukurtas paminklas; vieni iš populiariausių kūrinių, keliančių bendras žmogiškąsias idėjas, yra Motina ir vaikas, Jaunystė ir Možė.

Skulptorius pusę metų praleidžia gyvendamas sename jūros kapitono name Maine valstybėje, antrą pusę Brooklyne, savo studijoje.

Šeši jo broliai ir vienintelė sesuo — visi už skulptorių vyresni — jau mirę. Jo žmona Margarita taip pat dailininkė. Duktė Dahlov Ipcar yra vaikų literatūros kūrėja ir iliustratorė (A world full of horses, One horse farm, Just like You ir kt.).

Ištisus dvidešimt šešerius metus

Zorachas mokytojų Art Student's League meno mokykloje New Yorko. Kurį laiką buvo lektorius Columbia universitete. Šiais metais jam sueina 70 metų. Tai yra amžius visos eilės šių dienų didžiųjų moderniojo meno milžinų, dominuojančių visą meno pasaulį.

Apie Zoracho kūrybą yra išleista keletas leidinių, iš kurių paminėti na Paul Wingert veikalas "Sculpture of William Zorach". Jis pats yra parašęs ir išleisęs knygą "Zorach Explains Sculpture".

J. Tn.

W. Zorach

Mergaitė su kate
Cat and Child

SCENA IŠ FILMO "FIRE DOWN BELOW". Aktorė Rita Hayworth vaidina šio karo pabėgėlę neva lietuvaite (ar kurią kitą iš Pabaltijo pabėgusių merginą). Jūrininkas — Robert Mitchum. Ji neturi dokumentų ir prašosi laivan "zuikiu". Dėl "lietuviškojo" personažo mūsų spaudoje pasirodė priešingų balsų.

A SCENE from the motion picture, *Fire Down Below*; actres Rita Hayworth has a role of a refugee-girl from one of the Baltic States.

CHICAGOJE šiais metais pirmą kartą taip iškilmingai atvesta Šiluvos Marijos šventė su procesijomis ir pamaldomis naujoje Marquette Park lietuvių bažnyčioje, kur pamokslą pasakė kardinolas Stritch. Minios maldininkų užpildė bažnyčią ir didelį plotą aplinkui. Nuotraukoje tautiniais drabužiais pasipuošusios "Giedros" korporantės neša Šiluvos Dievo Motinos statulą. Toliau eina visuomenės veikėjai, draugų atstovai, mokyklos, seseleš ir tūkstančiai maldininkų.

LITHUANIAN-AMERICAN Catholics of Chicago, Ill., celebrated for the first time the Feast of the Blessed Virgin, the Mother of God, of Šiluva, Lithuania, on September 8, 1957. His Eminence Samuel Cardinal Stritch, Archbishop of Chicago, participated. The Lithuanian Roman Catholic Rederation of America, headed by Anthony J. Rudis, has organized this religious event.

VEIDAI IR VAIZDAI

WATERBURY, Conn., Šv. Juozapo par. kunigai ir 18 organizacijų atstovai po atleidų, iškilmingai atšvęstų rugs. 8 d. Stebuklingosios Mergelės Marijos 350 metų pasirodymui Šiluvoje paminėti. I eil.: Children's Sodality org. atštovės. II eil. parap. mokytojos: iš kairės Sesuo Agnes Therese, St. Florence Marie, Sr. Alfred du Sacre C'ouer, Ses. Mari Roger Ses. Benadette of Jesus, Ses. Robert Francis, Ses. Gabrielle deS Anges, Ses. St. Paulin, Ses. Lucille Joseph, Motina Jeanne Amelie, Ses. Joseph Celine, Ses. Margaret Thomas, SeS. Theresia Rodolph, Ses. Jeanne Renee, Ses. Joseph Corine, Ses. Marie Bernard ir Ses. Arthur Victor. III eil. Organizacijų atstovai: ALRKF pirm. A. J. Aleksis, vyčių atst. J. Samoška, miesto šerifas J. Určinas ir Marcella Andrikis. Vidury iš k.: kleb. kun:

J. A. Valantiejus, kun. A. Karalis, kun. W. A. Vichas, kun. P. Sabulis: Pamaldose dalyvavo vėliavos: Amerikos, Ateitininkų, Karo veteranų, Karininkų Ramovės, Lietuvos, Skautų ir Skautių Sąjungos.

CLERGY AND REPRESENTATIVES from 18 Lithuanian-American organizations of Waterbury, Conn., after a Solemn Mass commemorating the 350th anniversary of the appearance of the Blessed Virgin, the Mother of God, in Šiluva, Lithuania. Photo J. Gaidys

BIRŽELIO TRĖMIMŲ MINĖJIMAS, kurį surengė Buvusių Politinių Kalinių D-jos Australijos skyrius St. Benedict parapijos salėje. Nuotraukoje — Camperdown savaitgalio lituanistinė mokyklos mokiniai atlieka montażą "Lietuva Brangi".

PUPILS OF LITHUANIAN SCHOOL in Camperdown, Australia, stage a play "Lietuva Brangi" (My Dear Lithuania) after one of Lithuanian meetings there. Foto P. Sakalauskas

DUETAS operetė "Kuprotas Oželis", kurį pastatė Argentinoje Šv. Cicilijos choro 2 metų sukakties minėjime gegužės 18. Dainuoja A. Žekytė ir A. Slančiauskas.

A SCENE from a musical play, *Kuprotas Oželis*, staged by Lithuanians in Buenos Aires, Argentina. Foto A. Kančiauskas

A. J. MARGAVIČIUS, lietuvis visuomenės veikėjas Suomijoje. Gimęs Vyžuonyse, Utenos ap., Suomijon išvyko 1912 m. buvo Suomijos liet. dr-jos sekr., Suomų-lietuvių susitarinimo dr. sekr. 1936 m. priėmė Suomijos pilietybę. Helsinkyje turi kelias dažyklas Eveko vardu.

A. J. MARGANAVIČIUS, Helsinki, Finland, prominent Lithuanian-Finnish functionary and business man.

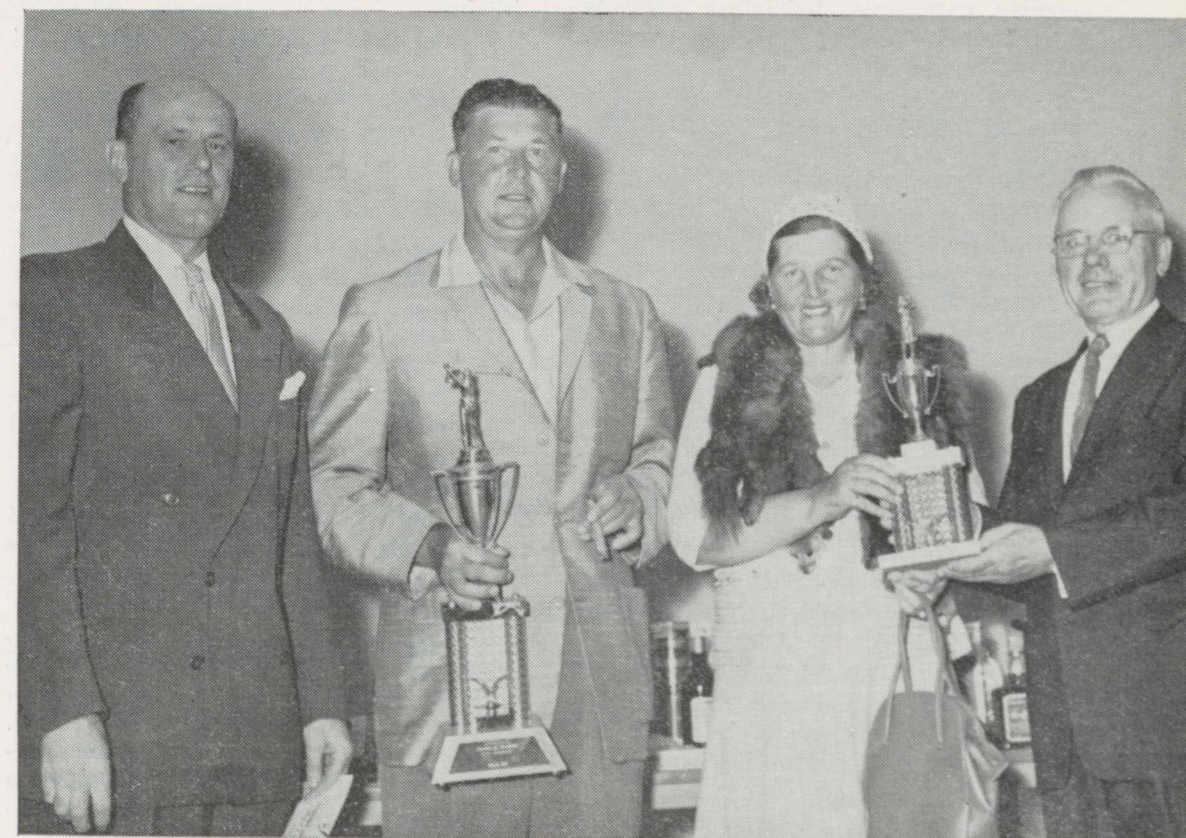
AKVILĖ RUDIENĖ, Chicago, Ill., su savo sūnumis Stasiu (dešinėj) ir Rimantu, Kelly aukst. mokyklos Chicagoje mokiniams R. O. T. C. uniformoje. Stasys varžybų keliu iš 700 parinktas kadetu į miesto korpa, Rimantas pakeičtas į leitenantą. Abu Rudžiai, gavę po pusę stipendijos, studijuoja Chicagos universitete. Veikia skautų ir ateitininkų organizacijose.

Mrs. A. Rudis, Chicago, Ill., with her two sons — Stasys (right) and Rimantas. Both are in R. O. T. C. uniforms, both have received scholarship to study at the Chicago University.

ŠV. ELŽBIETOS PAŠALPINĖ DRAUGIJA, Lawrence, Mass., šį pavasarį atšventusi savo veiklos 50 metų sukaktį. Prie sukaktuvių "keiko" stovi dvasios vadas prel. P. Juras ir valdyba: pirm. J. Stepulionienė, vicepirm. Elze Dvoske, fin. rašt. Marion Songalo, išd. Albina Kvaraciejutė, išdo glob. Aldona Merrell, Anna Songalo, ligonionių lankytojos: Ona Kvaraciejutė, Adelė umpa, užrašų sekretorė Louise Vencius.

THE SOCIETY of St. Elizabeth, Lawrence, Mass., marked its 50th anniversary this spring.

CHICAGOS GOLFO DIENOS, kurioje dalyvavo apie 400 asmenų, pirmininkas ir laimėtojai. Iš k. į d.: pirm. Algirdas Pivaronas, Stanley C. Tranas, vyrų čempionas, Mrs. Helen Dahlin, moterų čemp. Laimėtoja, Stanley Balzekas, L. Prekybos rūmų pirmininkas.

PIVARONAS, President of Lithuanian-American Chamber of Commerce of Illinois (the first from left), presents trophies to the winners at a golf tournament sponsored by the above-mentioned organization. There were over 400 participants in this event.

DU LIEUVIAI DEKANAI Kolumbijos universitetuose. Iš k. inž. K. Bekeris Bogotos Distral un-to Elektronikos fak. dek., ir kun. N. Saldukas, Tolimos un-to Agronomijo fak. dek.
TWO LITHUANIANS DEANS of studies at Colombia Universities.

KA VEIKIA SKAITYTOJAI

— Rugsėjo 15 d. ištiko gedulas rašytojo **Stasio Santvaro** ir jo žmonos Elenos šeima — po sunkios ligos mirė jų sūnus Algimantas. Keletas jam Vokietijoje rašytų eilėraščių yra vieni iš gražiausių mūsų tėviškoje lyrikoje.

— **Daumantas Čibas**, neseniai su šeima iš Bostono persikėlęs į Los Angeles, pakviestas į "Lietuvių Dienų" redakcinę kolegiją Foto-iliustracinės dalies redaktorium.

— **Dail. Antanas Rūkštelė** su šeima persikėlė gyventi į Chicago. Rūkštelių šeima prieš porą metų į Los Angeles atvyko iš Australijos ir tuoju aktyviai įsijungė į vietos kultūrinį gyvenimą. Los Angeles liet. kolonija nustojo asmenų, kurie daug gero ir gražaus įnešė į gyvenimą ir veikimą.

— **Muzikas Br. Budriūnas** Dailių klubo susirinkime skaitė paskaitą apie lietuvių liaudies melodijas. Sekančiai kadencijai klubo pirmininku išrinktas Bronys Raila.

— **Solistė Aldona Stempužienė**, Cleveland, Ohio, Rugsėjo pradžioje išvyko į P. Ameriką gastrolėms. Dainininkę pakvietė Kolumbijos L. Katalikų Komitetas, vadov. kun. M. Tamošiūnui.

Dainininkę išlydėdami, čikagiečiai prie laimingos kelionės linkėjimų pridėjo vieną iš tikriausių kelionei reikalingų dovanų — \$500 čekį, kurį po \$100 sudėjo Tautinės S-gos valdyba, Dr. S. Biežis, adv. A. Olis, inž. E. Bartkus ir inž. J. Jurkūnas.

— **Tasmanijoje, Hobart mieste**, per LD platintoją **A. Munčelį** žurnalą užsiprenumeravo visi to miesto lietuviai gyventojai (5 šeimos). Taip pat užsisakė 3 egz. gen. Rašikio atsiminimų "Kovose dėl Lietuvos".

— **O. Mackevičius**, Los Angeles, Calif., paskyrė \$3.00 auką LD-ny žurnalui paremti.

— **J. J. Šlepetys**, Long Island City, N. Y., atnaujino LD prenumeratą 2 metams.

— **K. Kriaučiūnas**, Chicago, Ill., atnaujino LD prenumeratą dviems metams.

— **E. Kukutis**, Brooklyn, N. Y. užsakė LD-nas Juozui Vebriui Adelaidės mieste.

— **Br. Kriščiūnas**, Hartford, Conn., ALB vietos skyriaus kasininkas, prisiuntė \$5.00, užsakydamas vietos apylinkės vardu LD žurnalą Hartfordo miesto bibliotekai.

— **Kun. J. Svirnelis**, Dibrugarh-Assam, Indija, atnaujino LD-ny prenumeratą. Kitiems metais misijonierius planuoja lankytis JAV-se. Jo misijų darbas yra nelengvas ir labai reikalingas tikinčiųjų aukų. Jo adresas yra: Bishop's House, Dibrugarh, Assam, India.

— **J. Šiugžda**, Stamford, Conn., atnaujino LD-ny prenumeratą 2 metams ir paskyrė žurnalui paremti \$3.00 auką.

— **K. Kudukis**, London, Ont., Canada, atnaujino LD prenumeratą tenyksišiam Meno Muziejui ir Bibliotekai.

— **J. Liubinskas**, Bayonne, N. J., jau atnaujino LD pren. 1958 metams.

— **Dr. K. Bobelis**, Philadelphia, Penn., neseniai persikėlė iš Bostono dirbti vietos miesto ligoninėje.

— **Jurgis Dirvelis**, Barquisimeto, Venezuela, atnaujino LD-ny prenumeratą.

— **A. Vizbara**, Brooklyn, N. Y., atsiuntė LD-ny žurnalui \$2.00 auką.

— **F. Collins**, Los Angeles, Calif., paaukojo LD-noms \$2.00.

— **R. Macaitytė**, Chicago, Ill., paaukojo LD-noms 2 dol.

— **Mrs. E. M. Cunard, Jr.**, Oceanside, Calif., užsakė LD S. J. March, Paulsboro, N.J.

— **Ona Stropus** su dukterimi Žibute atvyko iš Australijos į Los Angeles ir čia įsikūrė.

— **Eleonora Krauchunas-Stabinienė** iš Rygos, dabar gyvenanti Vilniuje paieško savo brolio Petro, gimusio 1913 m. Rygoj. Buvo girdėta, kad jis yra San Francisco, Calif. Jis pats, arba žinantieji prašoma pranešti: Helen Krauchunas-Macas, 5416 S. Fairfield Ave., Chicago 32, Ill.

— **Regina ir Juozas Visockai**, LD skaitytojai Chicagoje, išvažiavo į Europą atostogų trims mėnesiams. Aplankė Prancūziją, Angliją, Belgiją, Šveicariją ir ilgesniam laikui sustojo Vak. Vokietijoje.

— **Bronius Zumeris**, Melbourne, Australija, perėmė Tėviškės Aidų redagavimą. Iki šiol tą savaitraštį redagavo kun. dr. P. Bačinskas.

— **Kun. Dr. C. P. Širvaitis** perkeltas iš Akron, Ohio, vėl į Clevelandą. Jo naujas adresas: 18022 Neff Rd., Cleveland 19, Ohio.

— **Lietuvių Radijo korp.**, seniausia lietuvių radijo programa Naujojoje Anglijoje, vadovaujama Stepono Minkaus, nuo šiol bus girdima sekmadieniais 2:30—3:00 val. pp. iš kitos, stiprios stoties WLYN, 1360 kilocyclų, kuri radijo rodyklė yra pusė colio nuo kitų, lietuviškų radijo programų stoties.

Steponas ir Valentina Minkai norėtų žinoti, kaip toli ši radijo programa yra girdima. Rašykite: Stp. Minkus, 502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass.

SKAITYTOJAI, PARĖMĘ LIETUVIŲ DIENŲ žurnalą, išgydami laimėjimų bilietus:

Canada

Po \$2.50

A. Jonynas, London, Ont., J. Šarkauskas, Toronto, Ont.

Po \$2.00:

B. Pūkelevičiūtė, Montreal, A. Paškevičius, Kl. Prielgauskas, G. Zawadskas, P. Narbutas, P. Braziūnas, Mrs. M. Eggleston, Nina Benstead, J. Skilandžiūnas, J. Zmuidzinas, J. Kardelis, V. Paulionis, L. Balzaras, L. Mačikūnas, M. Zubrickas, A. Puida, J. Misevičius, V. Gyls, A. Kojelaitis, V. Šibulis, Mrs. O. Šarūnas, Ig. Anužis, J. Šipelis, Vl. Bakunas, J. Janeliūnas, K. Balčiūnas, J. Genutis, P. Augaitis, V. Verikaitis, P. P. Baronas, Br. Abromonis, V. Marcinkevičius, V. Mockus, J. Svilas, K. Baronas, G. Paukštys, A. Kantautas, J. Daunys, Br. Mazuras, A. Vaičeliūnas.

Po \$1.00:

L. Stankevičius (\$1.25), Ur. Alšėnas, Z. Orvidas, Mrs. A. Žilvytis, J. Augis.

Illinois valst.:

Po \$3.00:

A. Paltažinskas.

Po \$2.00:

A. Gaška, A. Mickevičius, L. Mockevičius, K. Milašauskas, J. Vaičiūnienė, Mrs. J. Šlitteris, P. A. Sagatas, Furniture Center, Inc., Lieponis, P. Kavaliauskas, J. Vainekis, Genovaitė Pūdykaitytė, Kostas Vaičaitis, Stp. Girsks, Marija Čižikas, A. M. Macarus, Br. Matulaitis, Mrs. E. Meškauskas, V. Utara, Ona Alginienė, J. Žadeikis, V. Šimkus, Rev. A. Šeštakas, J. Radvilas, V. Mušinskas, A. Soghigian, V. Kožica, P. Saliukas, Alg. Brazis, J. J. Dėdinas, J. Ramoška, R. Macaitis, F. Lukauskas, K. P. Deveikis, Prel. Ig. Albavičius, A. Pakeltis, V. Adamkavičius, K. Petrauskas, Stp. Girsks, J. Juras, Vl. Petrauskas, V. Žalcauskas, Vera Zyzniewski, A. Gulbinskas, T. Kojelis, A. Razma, Jadvyga Rudys, Fr. Sillus, Kazys Kunauskas, Vladas Žilėnas, A. Bobelis, Pr. Urbutis, Dr. Irena Kuras, V. Sinkevičius, V. Tubelis, Mrs. B. Pivaronas, M. Reklaitis.

Po \$1.00

V. Ramonas, B. Prapuolenis, J. Stasiukonis, P. Linkus, V. Urbonas.

New York valst.

A. Jasaitis, S. Jankauskas, A. Simutis, V. Stašinskas, M. Brakas, J. Rylškis, L. Bajorunas, Mrs. P. Lapė, Diana Mockeliūnas, Stp. Zobarskas, A. Samušis, M. M. Orante, E. Kukutis, A. Zdažinskis, W. Sinus, H. Brunavs, K. Kairis, J. Šlepetys, P. Jurgėla, Pranas Saladžius, K. Kriaučiūnas, A. Sabalis, J. J. Grabys, Pr. Vainauskas, Dr. A. Trimakas, Rev. V. Dabušis, Msgr. J. Balkūnas, V. Anonis, Rev. J. Pakalniškis, Mrs. E. Merkelis, Rev. M. Čyvas, A. Vizbara, O. Jankevičiūtė, M. Ulinskaitė.

V. Žmuidzinas, S. Šleika, J. Kašuba, V. Beleckas, R. Maziulionis.

Connecticut valst.

Po \$2.00:

Rev. V. Cukuras, S. Vilinskas, Rev. St. Yla, A. Lauras, G. M. Kisieliū, J. Siugzda, J. Dapkus, N. Lazauskas, Prel. M. Krupa- vičius, J. Kazlauskas, A. J. Pateckis, Mrs. J. Ambot, P. Ambrose, J. Ščiuka, Rev. Zen. Smilga, J. Raugalis, F. J. Monckus, K. Selioakas, John J. Butkus, P. Karosas, Pr. Kirmonas, J. Vismontas, A. J. Tomkus, Vikt. Vaitkus, V. Šidlauskas.

Po \$1.00:

G. Kuprevičienė, A. Masiulis.

Michigan valst.

J. Rauba, W. C. Puras, J. Briedis, J. Karalius, Ralph Valatka, Rev. E. Statkus, J. Belinis, P. Pagojus, J. Šepetys, J. Mikaila, A. Banėnienė, J. Maciulaitis, M. Kučinskienė, V. Leknius, B. Jasevičius, Jonas Grikavičius, Virskus, L. Bajorunas, A. Maskeliūnas, M. Kirkilas, J. Balnionis, Balys Gražulis, John Andrulis.

Po \$1.00:

Rev. T. Žiūraitis, O.P., V. Tamošiūnas, J. Miškinis, K. Stankus, M. Bavarskas, K. Sragauskas. (Bus daugiau)

— **S. J. Yanusas**, Baltimore, Md., turi real estate biznį. Adresas: 863-½ W. Lombard St., Baltimore 1, Md.

Šių metų birželio 19 d. Kalifornijoje, Long Beach mieste, mirė vienas iš labiausiai susipratusių Amerikos lietuvių — Feliksas Šlapelis.

Feliksas buvo gimęs 1888 m. Kupiškio parap. Atvyko į Ameriką, brolio pakviestas brolio Aniceto, prieš 48 metus, pastoviai apsigyveno Rochester, N. Y. Aktin- gai įsijungęs į liet. Šv. Jurgio parapiją, veikė jos draugijose ir kolonijos organi- zacijose. Dosnume jo niekas nepralenkė— bažnyčiai įtaisydino 800 dol. vertės sta- cijas, daug aukodavo parapijai, vienuoly- nams ir lietuviškiems reikalams. Nuo 1941, kai įsisteigė A. L. Taryba, Šlapelis kasmet Vasario 16 proga laisvinimo reikalams au- kodavo po 100 dol. Dvejus paskutiniuosius metus aukojo per Los Angeles ALT skyrių. Tai retas patriotizmo pavyzdys žmogaus, kuris nieko daugiau netroško, kaip pamatyti laisvą tėvynę.

Iš giminių Feliksas paliko seserį Oną ir brolį -vargonininką Anicetą Šlapelį.

F. ŠLAPELIS, Long Beach, Calif., great supporter of the Lith. Cause, died June 19.

Dr. A. HAGENTORNAS

priima ligonius
antradieniais ir ketvirtadieniais
nuo 6 val. vak. iki 9 val. vak.

DR. V E G E R I O Ofise,

3123 Beverly Blvd., Los Angeles, Calif.
Telef. DU 8-9809

LITHUANIAN REALTY
COMPANY

Charles Luksis, Realtor

Phone: NO - 41733
2648 Griffith Park Blvd.,
L o s A n g e l e s, Calif.

Mielai patarnauja norintiems pirkti- parduoti namus ir sklypus; apdraus- ti automobilius, namus ir kitoki- turtą; gauti paskolas.

Atlieka notaro darbus.

Bendradarbiai:
B. Budriūnas — P. V. Raulinaitis

BEACON OF KLAIPĖDA sea shore on a stormy day in pre-war Lithuania.

KLAIPĖDOS ŠVYTURYS audros metu.

COMMUNIST LIES AND THE NAKED TRUTH

ABOUT THE REVOLUTION OF ENSLAVED HUNGARY Betrayal of the West

Very Rev. Msgr. JOHN BALKŪNAS, Maspeth, N. Y.

INTRODUCTION

On August 22nd, Radio Moscow denounced me personally and denied that there is religious persecution in Lithuania.

I was honored by this distinction to be singled out as a free American in raising my voice in behalf of the suffering Lithuanians.

Today, again, I wish to join the millions in the free world in protest against the treatment of the captive people of the communist governments. Especially as Chairman of the Conference of Americans of Central Eastern European Descent, a national organization with a membership of over 15 million Americans of Albanian, Bulgarian, Rumanian, Hungarian, Czechoslovakian, Polish, Lithuanian, Latvian, Estonian and Ukrainian origin, I am deeply concerned about the situation behind the Iron Curtain, and particularly Hungary.

What is going on today in Hungary, our people in other captive nations have lived through and have experienced in the past, the same betrayal of the West. Ask the Czecks, the Poles, or even the East Germans, the Baltic people, the Yugoslavs, and other enslaved nations, why aren't they liberated and the answer will be the indecision of the United States and other great Powers, the fear of War, and the clever machinations of Russian diplomacy.

Address by Very Rev. Msgr. John Balkunas to the Assembly of the Captive European Nations, September 9, 1957.

To create fear by threats and terror is the century old governing method of Russia. Fear is contagious, but courage is more contagious than fear. To prevent the spread of courage, Russia made war on Hungary. A decisive challenge of our time has to be met. Courage is imperative. The faith of the World can only be re-established by the most determined will to lead and make right prevail.

UPRISING IN HUNGARY

The World was a spectator, last October, of one of the most amazing episodes in modern political history — the rising of the Hungarian people against their Communist oppressors. It was a witness, too, of the ruthless intervention of the Red Army sent from the Soviet Union with the sole mission of keeping in power a regime subservient to the Kremlin.

The United Nations General Assembly was in session at the very moment. But it was slow to act in the strategic moments when a strong stand might possibly have deterred even Moscow from intervening. The Assembly was content, in the end, to denounce Soviet intervention and to call for the withdrawal of the Red Army. Perhaps the most effective thing it did was to send out a Commission of Inquiry. The report of this investigating group, issued June 20, has become a classic document in the history of Soviet tyranny.

Continued on page 24

PIETA / MOTINA SOPULINGOJI

Wood-cut, 19th century.

SAINT GEORGE / ŠV. JURGIS

Wood-cut. Lietuvių liaudies medžio drožiny

IMAGERY IN WOOD

Saints in Lithuanian Folk Sculpture

Lithuanian people whose country is rich in forests, woods and ancient groves used wood material as means to express their religious sentiments creating thus rich and distinctive sculpture representing symbols of Christianity. Here is an excerpt from an illuminating study by Dr. J. Baltrušaitis on Lithuanian folk-art describing our people's artistic spirit and achievement.

The rare pictures illustrating this article appear in the Lithuanian American Press for the first time.

The chapels and crosses small deities, the *dievukai* and *rūpintojėliai*. The Holy Virgin and Christs, as well as the good popular Saints, take up their quarters under trees, appear in the "cages", hung in trees, conceal themselves in the "cabins". It is

perhaps in this imagery in wood that the Lithuanian peasant has done his utmost.

A religious art, though not an art of the church, this sculpture spread in spite of the periodical campaigns of the clergy. One iconoclastical crusade follows another, but the work of the "God makers", the *dievdirbis*, does not cease. As late as in 1752 the bishop Tiškevičius of Žemaitija preached against this statuary. No doubt he invoked the same reasons as St. Bernhard in his fight against the monsters of the Romanesque churches, excessive freedom of expression and rudeness of features. Such figures were denied benediction and their admission to sanctuaries was forbidden with only two exceptions, a crucifixion and a Christ. All the others populate the fields, the wood and the roads.

Such conflicts have had a profound repercussion on the formation of this art. Driven out of the church popular sculpture cast off the fetters of convention and developed itself freely. The subjects most frequently treated were borrowed from the Gospels and the Apocrypha, as well as from the legend of the Saints. The chief subject taken over from the Gospel was the cycle of

the Passion: Pieta, the Virgin of the Seven Sorrows, Christ in the sitting posture or bearing the cross, the Crucifixion. The Pieta remained faithful to its canonical image, as in Western sculpture the Holy Virgin was represented with the body of her Son on her knees. The figure of the Savior is sometimes quite small in comparison with that of his mother, — he always has remained a child. The Virgin of the Seven Sorrows an immense heart pierced by seven flaming swords. The sitting Christ is represented as awaiting execution.

The Apocrypha furnished scene from the education of the Virgin and St. Joseph rocking the Holy Infant. Among the Saints St. George killing the Dragon takes first place, being the patron Saint of the Lithuanian peasant. Then follows St. Isidore, patron Saint of the agricultural labourer with the angel at the plough. The iconography is in general correct St. Catherine holds the wheel, St. Agatha the bread, St. John Nepomuk a crucifix and a branch. St. Rochus the pilgrim, followed by his dog, covers his crushed leg, St. Francis receives the stigmata. Nevertheless, certain details sound a particular note, the image of Pieta is often blended with that of the Virgin of the Seven Sorrows and an aureole of stars surrounds the Mother of God, while 2 angels bearing chandeliers stand on each side. Sometimes she is represented with the crown of the Grand Dukes of Lithuania on her head. The sitting Christ, generally represented alone in Western sculpture, is here

ST. ISIDOR / Šv. Izidorius.

attended by two hieratic worshiping figures. According to žemaitic legend this is not a scene of the Passion, but represents Christ returned to earth after his resurrection. He is resting by the wayside and weeping over the misery of mankind.

The Christ of Nazareth has a thick growth of hair, — reminiscence of a much venerated statue brought from Italy to Vilnius in 1700, — on which the hair was believed to have grown by a miracle..

St. Rochus and St. Isidore, having arrived from abroad, wear bowler hats. St. Francis sometimes has a large spoon stuck in his belt. The bread of St. Agatha protects against fire. In case of fire, consecrated bread is carried around the house. St. George is often represented wearing a helmet. It would be easy to multiply these examples.

Certain figures remind us of the images of Greece of Homer. A

rudely shaped trunk has a simple sphere for a head. On other faces a smile of Kozee is frozen. The canon is often irregular, heads either too big or too small, hands sometimes enormous atrophied, postures convulsed. It is here in these deformed bodies that the artist gives the measure of his power of expression. Certain heads, e. g. that of the sitting Christ submerged in the mass of his hair, his cheeks stained by gigantic drops of blood, or that of the crucified Christ displaying His large hands, His mouth like an open wound, His eyes scarcely visible, produce a dramatically violent impression. The features of such heads differ widely. Sometimes the heads are supported by long, thin necks, sometimes they are fixed immediately on the trunk with eyes wide open or closed and the mouth distorted in grimace, they are supernatural and yet true. Other figures stiffen in inaccessible gravity like flat and pale Virgin holding her dead son with the gestures of an automaton.

These figures however belong to two races: at the side of a tormented and monstrous mankind, we see a pastoral and peaceful mankind. There the Saints are peasants, round-cheeked with salient cheekbones and big astonished eyes. This is a homely world. The Pieta is no longer an insensible idol, but a peasant woman, who is bending over her son. She is surrounded not by angels, but by winged coirboys. Often she looks like a timed shepherdess bidden behind a fan formed of swords. Such statues are full of good nature and joviality and they are perhaps still more pathetic than the supernatural beings with their exaggerated features. The episodes there are not scenes of family life, an atmosphere of mystery still persists. The little angel who, with courageous hands, seizes the handle of the plough, resembles a troll in a fairytale. The tale is often told with an epic simplicity and love of detail does not affect the great lines. Quizzical observations assume a new meaning. A miracle performed by a Saint dressed like a village curate, seems to be all the more marvelous. Provided with symbolic attributes such as bread, tools, etc. these peasants with the resigned features of the wise and the humble ones, are given the wings of angels and enter into legend.

These statues are hewn by hard and vigorous blows. Sythetic lines simplify the features and sometimes deform them. Details are accentuated by grapfic incisions, the polychromy of pure and vivacious colors emphasizes the outlines and plans. A deep sense of architecture is everywhere manifested. Certain extended bodies stiffen into pillars. The legs of a sitting Pieta form a pedestal for the body of Christ. These statues are great in spite of their reduced scale. The wood in them is no longer a senseless material, it helps to animate the features represented.

The composition and execution of these statues are very varied. We find there all the stages of an evolution which extends from archaism to sophisticated refinement. Forms preserved in the rites of craftsmanship, though wide apart in time,

SAINT JOSEPH / Šv. Juozapas.

A WOMAN SAINT / ŠVENTOJI

Wood-cut. Lietuvių liaudies medžio drožinys

meet again in the same object and are applied in the same workshop. Rigorous geometry, monumental distribution of the masses and the colorful play of agitated surfaces contradict and coplete each other.

ST. CECILIA / Šv. CICILIJA ♦

CLEM'S MARKETS

- Puikios lenkiškos dešros, šviežiai namuos gamintos.
- Importuoti lenkiški kumpiai.
- Įvairiausi mėsos ir maisto produktai.

Galima užsisakyti mažesniais arba didesniais kiekiais, piknikams, bankietams, vakarienėms.

Clem's Markets jau keletas metų patarnauja Los Angeles ir apylinkės lietuviams.

Šiuo laiku turime tikro lietuviško sūrio, gaminto Andrulio ūkyje, Mich. valstybėje.

3002 W. Florence ● PL. 95058
7529 S. Normandie ● PL. 1-9155

Clem Taberski, sav.

From the Lithuanian Poets

A GIRL'S HANDS

(Mergaitės rankos)

VYTAUTAS MAČERNIS (1920-1944)

*Oh how your pale palms bloom in the midst of the night
Exhausted butterflies light on them and fall asleep.
My heart could rest on them as well
In the shadows of your lashes, as in sweet smelling snow.
Your lips perchance would touch it
A bitter drop of blood and oceanwater...
What silence after the wanders, storm and lightning
My God, what infinite and endless quiet.
Let me fall asleep in your hands' blossoming snowdrifts
Oh, let it rest — take it — my heart,
And my empty breast will be filled
With drifting sand from a strange seashore.*

Translated by RITA MALINAUSKAITĖ HAMMER

NIGHT ON THE CATAFALQUE

A fragment from the Novel of the same Title by Jurgis Jankus

Translated by MILTON STARK

Concluded from last issue

One at the very right end turned away, but her keeper caught her roughly by the shoulders and wheeled her back around. Several voices at the table guffawed. I saw now that behind each girl stood a burly man dressed in our uniform. The colonel was standing. He looked at the girls a moment and smiled. I felt as if I were on red hot coals. All my life I had worked and believed that all of my achievements were the result of the will of providence. I had never had a serious love affair or had intimate relations with any woman. It was no secret to me how the Berlin students lived, but my training at home had taught me to regard many things as sacred. Directly before me stood a tall, dark-haired girl. Probably her hair had not been combed in a long time; it was dishevelled and like a dark frame fell in waves on her shoulders; her face was extremely pale and chaste. She made no effort at all to conceal herself and stared straight at me. Her look was hard and sharp, like a stern command, but I was unable to fathom its meaning. Did it mean boundless contempt or was it a demand for freedom? I wavered before it. I dropped my eyes and for a while studied my hands plucking at the corner of the tablecloth and quivering. I feared that the colonel would order us to each choose one.

The prospect filled me with disgust and I had no idea what I would do. I felt I was being crushed by an immense force. I raised my eyes again. She was still staring at me. She was a live, naked protest against the desecration of the human being, who with the help of God, I had trusted I could place in the forefront of society. But the

Fuehrer, too, always said that he acted with the help of God, and here, his god, in a shiny uniform, stood before my own, stripped and desecrated.

"These are the creatures who think the German is beneath them," the colonel broke in. "Now I want to show you where their place is. If the German is too low, then a dog is just the thing. All of this damned eastern race from this day forward must realize their true merit; they must learn to regard us out of the eyes of a fawning, shivering dog. The German will not countenance a single insolent glance from an inferior race!"

It is hard for me to describe what happened afterwards. I could not look on coldly or laugh, but I was powerless to do anything. What a terrible thing it is to be helpless! Imagine yourself slipping from a mountain cliff with nothing to grab hold of. It was the same then.

An instant after he spoke some men appeared with dogs, large police dogs. They sniffed the naked, quivering bodies of the girls. One after another they reared up to their breasts, and the officers began to roar awfully. For a moment I was dumbfounded and unable to grasp what was going on. The girls pushed the beasts from them, but these in frolic pawed them more. Suddenly a dog jumped on the girl who stood before me. She flung her arms around the dog and pressed the beast to her. Her eyes remained fixed on me and were horrible.

A few of the officers bowed their heads.

"A clever one!" one officer shouted. "Spread her legs!"

Several of the keepers fell upon her and I understood. Yes, I saw it.

The other girls were already knocked to the floor and the dogs were defiling them, and the officers stood around laughing.

I was barely conscious of rushing forward and tearing the dog off. The dog instantly snarled and attacked me, but the keeper collared him. I felt a hard hand on my shoulder. I turned around. The colonel stood at my back.

"This one is only fit for a dog. Later on you may have one of your own choosing." He laughed at my impatience.

"But suppose I like this one?" I said. I could think of nothing better to say and turned around to the girl once more.

"I prefer the dog!" she said with quiet fierceness. She understood and spoke German.

Her words sent a shiver down my back, but the colonel began laughing.

"You got what you asked for!" he said through spasms of laughter.

"Now is there any doubt in your mind what ilk of people live there and what is good for them? Give me a dog here!" he shouted to a kennel man.

I glanced at the girl again. She was white-faced and I thought she reeled. Hardly had the dog come near, when she fell senseless to the floor.

"An actress! That won't help you!" jeered the kennel man.

I turned away. Close by another dog was defiling a girl. Four men held her with heavy boots pinning down her wrists and ankles, blood was streaming from one gashed breast.

Farther on, near the wall, a girl screamed. I heard a dog's snarls and the officers' laughter.

"Hold her down if one dog's not enough!" bellowed the colonel.

Between the officers' shoulders I saw a fair head come up briefly and then quickly disappear again.

I remembered. She had come in last and held her hands over her face the whole time. She was the only one who was so slight and fair-haired. Absolutely like a child.

I became sick to my stomach. I walked out. No one detained me. I passed through, empty, lighted rooms.

In the third room I found women's clothing strewn about. Evidently they had been stripped here, and I shuddered again. Then I suddenly had an urge to see the others who were singled out for the different, more vicious dogs. "I prefer the dog!" Maybe she was right? Yes, she was perfectly right, I thought, looking at the piles of clothing; and I saw before me the girl who was spread-eagled in the middle of the floor...

I walked through the other rooms and out into the yard. A guard standing at the door clicked his heels loudly, but I didn't raise my hand. It hung lifelessly at my side. Ahead, in the dark, smouldered dark, hate-filled eyes. I wanted to see the others and look at them as human beings, without the mask of nakedness. But they were not here and farther on there were countless buildings. I was no more than a petty stranger here. No, I was powerless to do anything.

I crossed the yard and reentered the same door.

In the corridor the guard asked me for my papers. I showed them to him.

"The officers are now in there," he added, pointing to the opposite end of the corridor, where I had

not yet been.

It was at once clear to me what was going on there; yet according to the soldier's directions, I instinctively turned down that corridor.

It was still except for the far-echoing noise of my footsteps. Suddenly I heard the shrill peal of a woman's voice raised in terror. I started and stopped. It was still again. I took another few steps, then walked to the end of the corridor. There was the staircase down. I stopped again, but it was as still as before.

I had the sensation that the women's scream had issued from my own mind and not from the cellar, that I was wandering in a land of the dead. I very clearly understood that there was no reason for me to go below, so I turned back and returned to the first room, in which everything had begun.

The room was empty of women and dogs, only the elderly captain sat at the end of the table. He poured his glass, raised it to the empty table and drank. Noticing me, he arrested his hand half way to his mouth, set his drink down and called me to him. Not by word, but by the motion of his hand. I approached him. He considered me for a while and smiled narrowly.

"Back from there already?" he said.

"From where?" I was surprised.

"From below."

"I wasn't there at all," I said.

"Why not! I wasn't there either, but there's nothing for me to do there. If I were your age..."

"It isn't my nature," I retorted.

He laughed his thin, old drunken laugh. "You're no soldier. A soldier would go. But this I can't understand," his eyes indicated the floor — "women and dogs. It wasn't the custom in our day. No! A man and woman is something else. You saw how the blonde fought. And the dog was patient; he didn't bite her once, yet he took her. A gentleman. More gentlemanly than a great many men. No wonder the colonel trained the dogs several months with different girls."

He chuckled to himself again, quietly, as if lost in thought, then suddenly lifted his head.

"You go to the front. Together with me." He filled a glass and held it out to me. "All right! I can see that this place has a stench for you. Go while you can still smell it. When you no longer can, know that you have begun to stink yourself! Then not even the front will cleanse you. Abomination! Will you go?" He lifted the glass, looked at it and threw it full on the floor. "Abomination," he repeated under his breath, and I could see his face twitch nervously about the lips. I became uneasy; the old man sat and wept, but I could find no pretext to leave. Then he wiped his hand across his face and said: "Go. Don't watch an old soldier weep. What is there in an old man's weeping? Maybe he sits here and blubbers because he can't go below. Understand, because he can't... Abomination, God damn it, understand! Go!"

He pulled the corner of the tablecloth and the dishes clattered to the floor. "Abomination! About face! Forward march! No turning around and no looking back! Go!"

I walked out without turning around. Even as I closed the door I didn't look back to see what he was doing.

THE MOTHER OF THE COMMUNISTS' BOSS DIED IN EXILE...

Mrs. Maria Snieckus (pronounced Snyetshkoos), the mother of the most powerful man among the Lithuanian communists, died in exile in Germany nine years ago. She was then eighty-five years old, very sick and tired from a long and stormy life. She died an unhappy mother whose prayers to change her son's convictions towards communism remained unfulfilled. Maria Snieckus decided not to go home after World War II despite unequivocal invitations from her son. "I will not go back to my country as long as that monster rules there." These were her words told to American journalists

"Not in there!" I heard his voice behind me.

I turned around. Reeling, the captain followed behind me.

"Not in there, no. Go below instead; you'll find life there; there's none in there. Disfigured. Abomination! Left turn!"

"I'm going home," I said.

"You can go home the other way!"

"What does it matter?" I replied and tried to laugh. "I prefer this way."

"But that's an order!"

"Allow me to disobey you, captain. When we're at the front — then. Now you can, if you want, accompany me as a comrade. All right?"

I tried to speak as mildly as possible and he took several steps with me, then stopped again.

"There is no reason whatever to go in there. I was in there already. They led all of them out. The tall one, the one that stood in front of us, she regained consciousness too. Probably she wasn't even aware of what was done to her."

"Better yet," I said. "There is no reason why I shouldn't go in there."

We walked another few paces.

"Well, have your own way... Have your own way..." he muttered, walking beside me. "But that blonde. The one that fought so gallantly. Like a true soldier. Soldier against beast. Abomination..."

"Today no one can withstand Germany," I said with bitterness, but he failed to detect it. Quickly he stopped me, looked into my face and pushed me forward.

"You wish it? Then go. Go..."

He was getting tedious, like drunks will. With lighter heart, knowing at last that I would be rid of him, I walked faster, opened the door to the room in which I had first seen the girls' clothing, and stopped short. I can't say what I saw in the first twinkling, but I took a step and started, though a few moments passed before I realized the true fact. A blonde girl stood at the window. She was clothed and looked very familiar to me. At first glance I thought it was my sister standing there, and I staggered. She stood strangely, her hands to her sides, head on her shoulder, as if reflecting upon what had happened. — But she was my sister.

"Ruta!" I cried out unawares and strode across the room, only to be flung back again: she was not standing, she was hanging...

who visited Mrs. Snieckus in a displaced persons camp and tried to find out why she did not want to go back to Lithuania where her son had so much power.

Maria Snieckus said she prayed all the time for her son; she prayed that God would take him away from this earth, but He did not answer her prayers and now, therefore, she would rather live and die in exile, because Lithuania was not a free country. It was not easy for the mother to utter these words, and everyone present could feel the extreme disappointment and deep sadness with which she made these statements.

Maria Snieckus was born on April 24, 1863. She was an honorable daughter and wife of well-to-do farmers, known for her diligence, orderliness, and common sense. When her husband died she alone raised and educated their four sons and three daughters. It is truly an irony of fate that Antanas, the present communist boss, is said to have been the favorite son of both parents and it was the heart's desire of devoted Catholics to see him one day a priest at God's altar.

During World War I the Snieckus family fled to Russia and joined the Lithuanian exiles colony at Voronezh. Here the father died and here young Antanas decided on the future course of his life. Although still in his teens, he actively attended the meetings of the leftists and developed hostility and later a strong hatred towards what he called the "bourgeois" and the clergy.

In 1918 when Lithuania was proclaimed independent again, Antanas Snieckus returned with his family to Lithuania and started to work for the benefit of the communist party in his own native country. He was not yet seventeen when he was first arrested for illegal activities; after a while, in order to escape court-trial, he fled to the USSR. There he received the proper communistic education and after several years was back in Lithuania under an assumed name as a bolshevik agent and organizer of the communist underground. Arrested again and tried for treason, he was sentenced to fifteen years in jail. However in 1933 A. Snieckus among other communists was exchanged for several Lithuanian priests and bishops held for years in a forced labor camp in Siberia. Nevertheless, even after that A. Snieckus kept entering Lithuania secretly several times under assumed names until he was arrested, tried and sentenced to eight years in prison. After the Russians occupied Lithuania in 1940 (two weeks after his trial) comrade Antanas Snieckus was made (or elected himself) chief of the Lithuanian security police. Soon after he became the First Secretary of the Lithuanian Communist Party — the position he holds till this day.

Antanas Snieckus cannot claim proletarian origin or background. Yet what he lacked by birth he made up by fanaticism and unshaking loyalty to his communist party. All these years, since his first arrest, he never contacted his family. When one of his sisters

would come to visit him in jail he he would scarcely talk to her and would not give any promises to abandon his communist friends and activities. Despite the cold attitude from Antanas' side, his mother decided in 1940 to visit him and went to Kaunas. She was deeply shocked at seeing patrolling policemen at the entrance of her son's office. They denied her the right to enter. After painful identification procedure the old lady at last was allowed to come in. It seems that her son was moved when he saw her frightened and humiliated, and he kissed his mother's hand, but his tone changed immediately when she asked, as if joking, whether he was still in jail, being surrounded by all these policemen and guards. Laughing sarcastically, he tried to explain to her that the policemen maintained order in the streets and that they stood at his door for the same reason; their presence was really a matter of formality, he maintained, and nothing else. Mrs. Snieckus tried to relate to her son the truth about the communistic regime in Lithuania, but all her efforts to open his eyes were without success. Thus this one and only visit ended. Sad and disappointed, with tears in her eyes, the mother left her son's office.

In June of 1941, when the mass deportations to Siberia started, one of Snieckus' brothers as well as his mother's brother (his uncle) with their families were seized and locked in boxcars for deportation. The other members of the family rushed to the communist boss to plead for help. After many difficult attempts to see him, one of the sisters at last succeeded in contacting the powerful relative. He promised to visit them (which he did), but their conversation ended without any positive results. His ironic statements concerning the fates of those to be deported left bitterness and unforgettable disappointment in the souls and memories of all the members of his family and a deep wound in his mother's heart. Although later the relatives were eventually saved from deportation by the intervention of another high communist official, Gedvilas, they could not forget this event.

Therefore when the Russians returned to Lithuania in 1944, they decided to flee to the West instead of living in a country ruled by communists under the leadership of one of the members of their own family.

The mother, it is said, never ceased praying for her lost son. She may have died praying for him. She was not able to see her prayers answered while she was

Mrs. M. Snieckus died in exile, Germany, as a refugee from the Communist regime in Lithuania headed by her son Antanas Snieckus.

M. Snieškienė, pabėgusi nuo sūnaus komunisto valdžios ir mirusi Vokietijoje.

still living, but we have no doubt about their sincerity or their power. God has many ways of answering prayers, especially the prayers of a mother for her son. Perhaps the fulfillment of these prayers is still to come. V. Š.

LITHUANIAN MAPS

Now available to Lithuanian Days readers

● BOOK MAPS WALL MAPS ●

Multicolored map of Lithuania, with insets of Lithuania in the Bronze and Iron Age and Lithuania in the 15th century, showing place-names, waterways, cities, lakes, etc. This is the definitive map of 1939.

Compiled by J. Andrius,

with the technical assistance of Profs. A. Salys, Stp. Koiupaila, K. Pakštas, Drs. M. Brakas, M. Gimbutas, and A. Šapoka.

Only a limited supply available.
Wall map, approx. 35x46: \$4.50
Book map, in folder: \$3.50

LITHUANIAN DAYS

9204 So. Broadway, Los Angeles 3, California

GEROS ŽINIOS

Jūs galite siųsti savo artimiesiems į Lietuvą

DOVANŲ SIUNTINIUS

įvairių rūšių rūbus, vartotus ir naujus, medžiagas ir maistą.

Taip pat galite siųsti visokių vaistų.

PRISTATYMAS GARANTUOTAS.

Per visiems žinomą

ROUND THE WORLD TOURISTS

vienintelį atstovą Pacifico pakrašty.

WE 3-8491

334 No. Fairfax Ave. Los Angeles 36, Calif.

WE 4-7838

1. **St. Vojtech-Adalbert**, Bishop of Prague killed by Prussians on April 23, 997. (A stamp issued by Czechoslovakia.)
Pragos vysk. šv. Vaitiekus, prūsų nužudytas bal. 23, 997 m.
2. **City of Elbing**, founded by the Order of Teutonic Knights in the territory of the Ancient Prussia.
Senojoje Prūsų žemėje kryžiuočių pastatytas Elbingo miestas.
3. **Polish Duke Boleslaus I**. He sent the missionaries to Prussia. (The stamp issued by Polish government).
Lenkų kunigaikštis Boleslovas Narsusis, siuntęs misionierius į Prūsus. 2 ir 3 lenkų p. ž.

LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS

By ANTANAS BERNOTAS, Waterbury, Conn.

Part VII

The neighboring Germans were baptized in the 8th and 9th centuries. So the only Pagans in Europe remained Balts, Estonians and a small tribe — Liviai which lived in the vicinity of Riga Bay.

At that time a decision was made among the nations in the West Europe to destroy paganism and to baptize all the European people either by peaceful means or, if not possible in a proper way, by intervention of arms.

Meanwhile Prussian tribes were occupied for a considerable time in fighting the expansion wars. They were fighting Danes and Swedes arriving to their land by sea paths as well as the neighboring Poles.

Jotvingiai, a tribe related to Lithuanians, were struggling against Poles and White-Ruthenians. Both Prussians and Jotvingiai used to make expeditions of war into the interior of the enemy's land and destroy its castles, crops, and property.

Some time during this period several missionaries in the West expressed their willingness to work among Prussians in order to baptize them. One of the first ones of these was St. Vojtech-Adalbert, Bishop of Prague. Supported by Polish Duke Boleslaus I (992-1025) he arrived in Prussia and started to teach the Christian Doctrine. However, he was unsuccessful, because he and his companions were seized on April 23, 997 near Fishhausen and killed there on the same day. A similar fate was destined to another missionary St. Bruno-Boniface. He and his 18 companions were killed somewhere in the lands of Jotvingiai on Feb. 14, 1009. Since Prussians believed that the martyred missionaries were the enemy's spies, Duke Boleslaus had to pay for their bodies a very high price in order to be

able to give them a proper Christian burial.

While all this was going on the Order of Teutonic Knights (The Order of St. Mary the Maiden) who fought against the pagans in Palestine lost their job there and roamed purposelessly about Europe. Polish Duke Conrad decided to invite them to Poland and entrust them the struggle against the pagan Prussians. The Teutonic Knights gladly accepted this invitation and already in 1230 the first groups of knights arrived and made their camps in the outskirts of the Prussian territory. A little later the entire Order of Teutonic Knights established their residence there and started long and well-prepared crusade against the Prussians.

The Knights received help from all European countries. People came over in order to fight the pagans and thus achieve "salvation of their own souls".

The Order started right away an expansion program towards North and East. In the conquered territories they built strong castles and cities. Part of the Prussian population was killed in the wars and were replaced soon with the German colonists from the West; another part was baptized and enslaved. Prussians fought against the invaders with great skill and stubbornness but were not able to resist for a long time against much better equipped and well organized Knights. After a struggle which continued for 50 years the Teutonic Knights conquered the entire Prussia, parts of Jotvingiai lands and took in their possession some of the Polish territory. So they arrived at the Lithuanian border. Now the Order started a long struggle here against the Lithuanians. It was destined to continue for centuries.

1. **The Castle of Allenstein** built by the Teutonic Knights (A Polish stamp).
Kryžiuočių pastatyta Allensteino pilis (lenkų išl. pašto ž.).
2. **A woman of East Prussia in a national costume**. Behind her the famous castle of Marienburg.
Rytprūsų moteris tautiniais drabužiais. Už jos — Marienburgo pilis.
3. **Fisher-men's boats at the Baltic Sea, Lithuania**.
Žvejų laivai Kuršių mariose (2 ir 3 vokiečių išleisti pašto ženklai).

Communist Lies...

Continued from page 19

The report gives the lie for all time to Soviet claims that the Hungarian revolt was the "inspired" act of "fascists". It proves beyond question that the uprising was the spontaneous revolt of a whole people aimed not at overthrowing "socialism" but rather at achieving freedom.

It proves that the Red Army was not "invited" to intervene, as the Soviet claims, but did so though Hungarian leaders refused, at gunpoint, to request such intervention. It was an Act of War. It confirms that thousands of men, women and children have been deported. Countless others have been tortured.

The puppet regime, contrary to Khrushchev's recent claim on U. S. J. V. has no support from the Hungarian people.

Today we have more news concerning events in Hungary since the report was published. Soviet troops now stationed in Hungary total between 80,000 and 100,000 men, not including some 20,000 Soviet civilian "advisors", technical assistants and secret policemen (MVD). Hungary's total area of 9,300 sq. kilometers, fully 1/3 of the entire country, is systematically policed by frontier guards. The Soviet Union's systematic violation of human rights in Hungary during the years following the so-called liberation of Budapest in 1945 led directly to last October's revolution. Since the revolution, however, the terror has increased. Conservative estimates show that from January 1st to August 1st at least 2,000 people have been executed or sentenced to death while 20,000 have been imprisoned, 15,000 sentenced to forced labor for varying periods, 10,000 sent to concentration camps and another 12,000 consisting largely of young people have been deported to the Soviet Union. The deportations still continue. 50,000 youngsters recently left for Kazakhstan, number of doctors deported to Kazakhstan, Manchuria and North Korea. A decree of June 16th gives the right to courts and the police to detain anyone indefinitely if he is suspected to be unfriendly to the regime. June 13th a decree law was passed stating that death sentences may be imposed in cases involving strikers or instigation to strike. This proves that resistance continues. The Kadar regime is resorting to increasingly harsher methods in control. One by one, organizations like the workers Council, The Revolutionary Councils, the Writers Union, the League of Working Class Youth, were dissolved by judicial decree and their leaders arrested.

The U. N. Special Committee reports that the Kadar regime is illegal. It points to the violations of its own Communist Constitution and of Hungarian legal precedent. Not even the Kadar regime has ever denied that Imry Nagy became Premier in a constitutional and legal manner. According to the Communist Constitution, Mr. Nagy remains Premier until his resignation can be obtained. Without it Janis Kadar cannot legally claim to be Premier of Hungary.

MORAL EVENTS

What moral should we take into account from these events when considering the question of liberation of the enslaved peoples. I fully agree here with Prof. Dr. Ferdinand Dbercansky.

1. It has clearly been shown that Communism finds no support among the non-Russian peoples behind the Iron Curtain.

2. It has become perfectly obvious that the enslaved peoples behind the Iron Curtain reject every form of Communism, that is to say, not only Moscovite but also Titoist Communism (or Gomulka Communism for that matter).

3. It is obvious that the Communist system which was imported into the countries behind the Iron Curtain by the intervention of the Soviet Russian Army, can only assert its power as long as it can rely on this army for support.

4. It has become evident that the enslaved peoples are capable of liberating themselves, if organized and given at least the moral support of a free people. It is true that Moscow has succeeded in crushing the revolution in Hungary and the riots in East Berlin, Poznan, Ukraine, Georgia, Turkestan and Outer Mongolia, etc. But the Kremlin was only able to achieve this result because all these insurrections were carried out separately.

5. Although some of the peoples enslaved behind the Iron Curtain were actually surrendered to Moscow thanks to the help of the... West... it has become evident that none of the enslaved peoples can look to the West to liberate them. It is obvious that these peoples will only become free if they themselves overcome Communist tyranny.

Events in Hungary have shown that once an entire nation revolts, not even a whole army can succeed in gaining control of the situation. The time will come when a general resistance and a paralysis of production in various countries will break the might of a communist army. That will come about when the necessary union of the exile organizations of the various enslaved peoples in the free world will be accomplished. A coordinated action will be taken by them, and a full understanding on the part of the democratic powers will be had.

EUROPOS LIETUVIS

didžiausias ir turtingiausias Europos
lietuvių savaitraštis

visomis jėgomis tempiasi ir dar ruošiasi kaskart tobulėti. Jis vertas visų dėmesio. Dėlto prašom įsitikinti. O įsitikinti lengva: prisiųskite savo adresą, ir keturias savaites nemokamai gausite "Europos lietuvį", nesrovinį ir nepartinį savaitraštį.

Adresas:
"Europos Lietuvis" Administracija,

Malonūs skaitytojai,

jei esate skolingi praėjusių metų prenumeratą, neužmirškite kaip galima greičiau atsyginti. Skolos sunkina žurnalo leidimą.

LITHUANIANS MAKE NEWS

★ Mr. Paul Puzinas, Art Editor of Lithuanian Days, celebrated his 50th birthday. Puzinas was born in Riga, Latvia, and is of Lithuanian descent. Puzinas has received numerous awards from various European countries and the US for his paintings and especially his murals. His biggest work, in baroque, was in Panevėžys Cathedral in Lithuania. The complete work measures 500 square meters and was composed of figures in oil and tempera, requiring the entire year of 1937 for completion. Now Mr. Puzinas lives in New York.

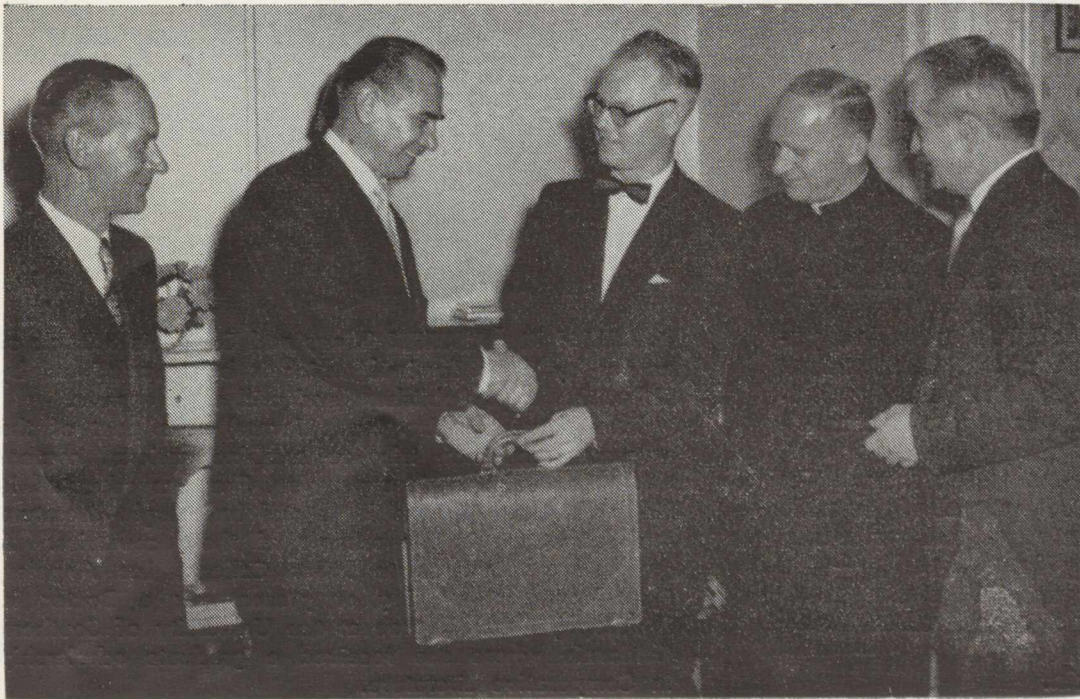
★ The restituted Lith. Catholic Academy of Sciences has held its annual conference in Rome, Italy, October 2-4, 1957; "The Problem of Lithuanian Sciences in the Light of the Directives of the Catholic Church" is the theme of this meeting. The academy rendered many valuable services to science, the Catholic faith, and its country during the period of Lithuanian independence following World War I. After the Soviet invasion it was suppressed. It has been reorganized through the initiative of the exiled Lithuanian Bishops and many Lithuanian scientists and intellectuals living in foreign countries.

★ The Thirty-Fourth Annual In-Calif., one of Lithuanian Days magazine photographers, is now a senior in the Department of Cinema at the University of Southern California. Paul Jasiukonis will receive his degree in January, 1958. Founded in 1928 with the cooperation of the Academy of Motion Picture Arts and Sciences, the SC Cinema Department is the oldest and largest university cinema department in the world. It augments its teaching staff men actively engaged in the Hollywood film industry.

★ Helen Swaggart, Van Nuys, Calif., one of the most distinguished Lith.-American soloists, mezzo-soprano, will make her Los Angeles debut with a concert on Sunday, October 13, 1957, at 3:30 P.M. at the Catholic Women's Club, 927 S. Menlo Avenue, Los Angeles, Calif. Helen Swaggart is a former member of the Chicago Opera Company appearing in primary and secondary roles. She made her debut with

POVILAS VAITONIS, twice winner of Canada's chess championship receives an award from the representatives of the Lithuanian Community in Hamilton, Ont., Canada. L. to R.: J. Mikšys, P. Vaitonis, A. Jazbutis, Rev. Dr. J. Tadaraukas and J. Giedraitis:

Hamiltono L. Bendruomenės atstovai įteikia dovaną P. Vaitoniui. Photo A. Juraitis.

John Charles Thomas in the world premier of "Gale". She was member for five years. (See her picture on the back cover of this issue.)

★ Lithuanian World Directory, edited by Anicetas Simutis, Vice-Consul of Lithuania, New York, N. Y., will be off press in November of 1957. The Lithuanian World Directory is arranged in such a manner that most of the information contained therein will be accessible to English-speaking users as well as those familiar with Lithuanian. The Lithuanian World Directory will be available through subscription only, since the edition is limited. The Directory is scheduled to reach subscribers in November, 1957. Pre-publication price, \$5.00; postpublication price, \$6.00. Write to: Lith. Chamber of Commerce, Inc., 41 W. 82th Street, New York 24, N. Y.

MICHIGAN FARM CHEESE Dairy, Inc.

FOUNTAIN, MICH.
Telephone: Fountain 2301

John Andrulis, President
Angie Andrulis, Vice-President

Gaminami tikri ir nepaprastai skanūs lietuviški sūriai.
Užsisakykit, tada patys įsitikinsite.

Taip pat gaminam didelius sūrius subuvimams ir kitoms prgomoms pagal užsakymą.

★ Stasys Baranauskas, Chicago, Ill., the famed Lithuanian-American tenor, has signed a contract with the Wiesbaden Opera Company, W. Germany, and will leave the U. S. after this coming Christmas. Before leaving for Germany, Stasys Baranauskas will give several concerts in the larger cities of the country. Recently he has returned from Rome, Italy, where he studied music and voice for some time.

★ The Thirthy-Fourth Annual International Day Festival will be held at the International Institute of Los Angeles, 435 So. Boyle Ave., Los Angeles, Calif. Lithuanian Ame-

WILLIAM LAUKAITIS, Baltimore, Md., prominent Lithuanian-American attorney and distinguished functionary in a number of Lith.- American organizations, was recently appointed Postmaster General of Baltimore, Md. William Laukaitis has held leading positions in the central organs of the Lithuanian Alliance of America and Lithuanian American Council, Inc.

W. LAUKAITIS, Baltimore, Md., neseniai paskirtas Baltimore miesto pašto viršininku. Iš profesijos Laukaitis yra teisininkas-advokatas, gimęs, augęs ir mokslus baigęs šiame krašte. Lukaitis aktyviai reiškėsi ir reiškiasi Amerikos lietuvių organizacijose: yra buvęs Amerikos Lietuvių Susivienijimo (SLA) Centro Valdybos pirmininku ir Amerikos Lietuvių Tarybos Centro vicepirmininku. Photo V. Maželis

ricans will have their night on October 12th, 1957. The Los Angeles Lithuanian Folk Dance group, under direction of Miss Žibutė Balsys, will perform in the early evening of Oct. 12th Lithuanian folk dances. Thirty-four cultural groups will take part in this event.

★ American - Lithuanian heroes honored in occupied Lithuania. Radio Vilnius commemorated on July 17 1957, the transatlantic flight of two American-born Lithuanians, Steponas Darius and Stasys Girėnas. These two men set out on July 15, 1933 from New York in a small plane "Lituanica" to Lithuania as their goal. The Radio Vilnius report was factual, the terms glow-

ing. It even included a quotation from the testament of the two fliers which states, among other things:

"May the victory of the Lituanica fortify the spirit of the young sons of Lithuania and may it inspire them to new deeds. Lituanica's defeat and its drowning in the depths of the Atlantic should strengthen their perseverance and daring."

The broadcast did not dare to assert that Darius and Girėnas were Communist sympathizers. Instead, it chose to attack violently the "Lithuanian bourgeoisie" of that time which allegedly "had many times painfully insulted the brave fliers who were victims of its greed." (E.)

Maloniai pranešame, kad mūsų firma
PARCELS TO RUSSIA
121 So. Vermont, DUnkirk 5-6550
siunčia paketus maisto, naujų bei vartotų drabužių, vaistų ir t. t.
į Ukrainą, Armeniją, Gruziją, Latviją, Lietuvą, Estiją ir Rusiją.
Muitai ir visos siuntimo išlaidos sumokama šitame krašte. Paketai, siųsti
per mūsų įstaigą, gaunami Lietuvoje be jokio mokesčio.
Garantuojame pristatymą ir greičiausią patarnavimą.
Siunčiame ir oro paštu.
Jeigu nepatogu patiems atvykti į mūsų įstaigą, galite paštą atsiųsti savo
paketą, ir mes pranešime siuntimo kainą.
Valandos kasdien, išskyrus pirmadienius, nuo 10 val. ryto iki 6 v. vakaro
(taip pat ir sekmadieniais)
PARCELS TO RUSSIA, Inc.,
Los Angeles Branch, 121 So. Vermont Ave., DUnkirk 5-6550

KARALIAI IR ŠVENTIEJI
1969 m.

Dail. Ados Korsakaitės piešinys
E. Tumienės pozijos rinkiniui

ELENA TUMIENĖ

NAUJA POEZIJOS KNYGA

BAIGIAMA spausdinti ir netrukus pasirodys Elenos Tumienės poezijos rinkinys "Karaliai ir šventieji"

Prieš keletą metų aktyviau pradėjusi reikštis poezijos pasaulyje Elena Tumienė netrukus užsirekomendavo kaip retas talentas, iš karto atėjęs su savo modifikuotu turiniu, savo originaliu išraiškos būdu ir savu susikurtu stiliumi, kuris, neatsižinant mūsų geriausių poezijos laimėjimų, įneša daug savito, naujo, mūsų neregėto. Reikia itin pabrėžti, kad Tumienės poezija, turinti aiškų moderniosios poezijos atspalvį, esmėje lieka giliai tautinė. Jos poezijos charakteris nėra nei primesta skraistė, nei vos vos menama ar sunkiai spėjama žymė, — jis yra išaugęs iš tautos istorijos, tradicijų, iš giliausių sielos versmių, kuris Tumienės poezijos posmuose iškyla kaip gražūs meno kūrybos žiedai.

Knygą leidžia "Lietuvių Dienų" leidykla.

DYKUMOS ŽYDĖJIMAS

Nei avilio, nei javo,
Nei paludienio...
Čia amžiais saulė viešpatavo
Žiemą ir vasarą, pavasarį ir rudenį.
Kaip sapnas saulėj ši diena,
Kai žydi dykuma...

Šnabždėjo vėjų gelsvos jūros
Tenai geltonojo vėdryno...
Rakteliai švento Petro susibūrę
Skambėjo vabalų vestuvėm irgi pakasynom.
O čia tik saulėje suakmenėjusi tyla,
Nes žydi dykuma.

Ne auksas, ne sidabras burbulų ir bālų, —
Tik kūnas saulėje suskirdęs...
Iščiuje sirpsta kilnus akmenys ir mineralai.
Alyva teka gyslomis į širdį.
Iš šito kraujo, šiuo krauju gyva
Štai žydi aukso dykuma.

Nei avilio, nei javo...
Kaktusai skamba degančių žarų varpais.
Tiesios, kaip nuotakos, plieno agavos,
Ar vien tik jums butis mana beatsiskleis?
Ak, kam šiandien regiu širdimi kruvina
Kaip žydi žemėj dykuma?!

LOBIŲ SKRYNIA

Iš ciklo "Šventoji Šiluva"

Jei kada Žemaitijon šventojon keliausi,
Neužmirški užsukt Šiluvon,
Kad tą vietą, malone paženklintą gausia,

Išvystum. O kai jau atvyksi šventon
Koplyčion ir prašymus savo prie kojų
Sudėsi šviesios Karalienės, nulipki į rūšį
/ tamson.

Ten lobių skrynja atkastoji
Tebilsis. Kertinis akmuo įinai bokštų
Tėvynės bažnyčių. Atstojo ji

Būrius dvasiškių; tad kaip gi netrokštų
Širdis pamatyti, ką rankos šventųjų
Yr' lietę, kad krašto audra nepriblokštų.

KARALIAI IR ŠVENTIEJI (Kings and Saints) is a book of poetry by Elena Tumienė which is being published by Lithuanian Days Publishers and will soon appear.

Elena Tumienė (Mrs. Elena Tumas) as a poet of the younger generation tries to combine national content with a modern poetic expression. She was educated in Lithuania, Germany and U. S. and has taught literature and languages in the schools of these countries. A graduate of Immaculate Heart College, Los Angeles, Mrs. Tumas is working at present for a Doctor in Philosophy (PhD) Degree at the University of Southern California where she received a graduate scholarship in Comparative Literature.

SOLOIST HELEN BARTUSH - SWAGGART